

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГАВРИЛЮК МАКСИМ ВІТАЛІЙОВИЧ

Допускається до захисту:
Завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
« ____ » _____ 2026 р.

**Зростання ролі та перспективи країн БРІКС у системі світового
господарства**

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Зорина АТАМАНЧУК, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент

_____ підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною
шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2026

АНОТАЦІЯ

Гаврилюк М. В. Зростання ролі та перспективи країн БРІКС у системі світового господарства. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2025.

У роботі розглянуто особливості співробітництва країн БРІКС як нового формату інтеграційного об'єднання, проаналізовано економічний, ресурсний, інвестиційний потенціал країн-учасниць, оцінено роль та перспективи розширення у системі світового господарства.

Основними науковими результатами бакалаврської роботи є обґрунтовані сильні сторони, слабкі, можливості та загрози діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС; запропоновані перспективні шляхи розширення міжнародного економічного співробітництва країн блоку.

Ключові слова: економічне співробітництво, інтеграція, трансрегіоналізм, БРІКС, світове господарство, економічний розвиток, глобалізація

74 с., 7 табл., 15 рис., бібліограф.: 68 найм.

Havryliuk, M. The Growing role and prospects of BRICS countries in the global economic system. Specialty 292 International Economic Relations. Educational and Professional Program «International Business. Business Translation». Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2026.

The paper examines the features of cooperation between the BRICS countries as a new format of integration association. It analyzes the economic, resource, and investment potential of the participating countries, and assesses the role and prospects for expansion in the world economy.

The main scientific results of the bachelor's thesis are substantiated strengths, weaknesses, opportunities, and threats to the activities of the BRICS transregional integration association. Ways to expand international economic cooperation between the bloc's countries are proposed.

Keywords: economic cooperation, integration, transregionalism, BRICS, world economy, economic development, globalization.

74 p., 7 tables, 15 figures, bibliography: 68 references.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	8
1.1 Основні засади міжнародного економічного співробітництва.....	8
1.2 Поняття та сутність міжнародної економічної інтеграції.....	13
1.3 Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання.....	18
РОЗДІЛ 2 МІСЦЕ КРАЇН ІНТЕГРАЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ БРІКС У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	25
2.1 Аналіз економічного та ресурсного потенціалу країн БРІКС.....	25
2.2 Інвестиційні відносини як складова партнерства БРІКС	33
2.3 Оцінка поточного стану внутрішнього співробітництва країн БРІКС.....	38
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРАЇН БРІКС В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	47
3.1 Перспективи розширення міжнародного економічного співробітництва країн БРІКС.....	47
3.2 Асиметрія економічного розвитку БРІКС та G7 як геополітичних блоків, конкуруючих за глобальне лідерство та альтернативну модель світового порядку.....	51
3.3 Тенденції глобалізаційних перетворень на фоні розвитку БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення України.....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Виникнення багатопольного світу, в якому країни БРІКС стали і, ймовірно, продовжуватимуть бути центральним джерелом економічного динамізму, є подією історичного значення, адже частка БРІКС у світовій торгівлі за останні двадцять років майже потроїлася, зростають обсяги інвестицій, розширюється співпраця між державами-членами блоку та іншими країнами, що розвиваються. Особливо відчутними є глобалізаційні перетворення, що відбуваються на фоні розвитку БРІКС.

Очікується, що внесок трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС у світове економічне зростання до 2030 року буде вищим, якщо темпи залучення інвестицій у країнах блоку зростуть. Подальший поступ БРІКС залишається важливим фактором як для скорочення бідності, так і для зменшення нерівності у світовому масштабі. Діяльність БРІКС щодо просування інших цілей глобального розвитку також має важливе значення.

Актуальність теми даної кваліфікаційної (бакалаврської) роботи обумовлена доцільністю вивчення сучасних викликів, пов'язаних з конкурентною боротьбою за обмежені ресурси, нерівномірністю економічного розвитку, фінансовою нестабільністю, а також технологічними трансформаціями.

Оцінка економічної взаємодії держав-лідерів БРІКС, співпраця для досягнення спільних цілей як між БРІКС, так й іншими країнами світу дозволяє виявити закономірності світогосподарського розвитку, оцінити ефективність існуючих інтеграційних моделей, запропонувати напрямки оптимізації міждержавної співпраці в умовах сучасних викликів та загроз. БРІКС пропонує новий багатосторонній підхід, який може сприяти просуванню глобального економічного та соціального розвитку.

Питанням ролі та перспектив розвитку країн БРІКС у світовій економіці присвячено публікації як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Зокрема, коло зарубіжних науковців представлено науковим доробком Грінберга Р.,

Касіолато Дж.Е., О'Ніл Дж., Робертса С., Свейга Ж., Уілсона Д., Чжоу Л., Цинсун В. та інших. Натомість, серед вітчизняних науковців, які вивчали цю проблему, необхідно виокремити таких дослідників як: Айвазов О.К., Архангельська А.А., Зайцева М.В., Макаренко Є.А., Македон В.В., Орехова Т.В., Пихтіна М.С., Резнікова О.С., Філіпенко А.С., Фурман Т.Ю., Чернишова Л., Шевчук В.О., Шкурат М.Є. та ін.

Метою роботи є проаналізувати роль країн БРІКС у системі світового господарства, їхній вплив на світові процеси, окреслити перспективи розширення міжнародного економічного співробітництва та виокремити пріоритети.

Для досягнення вказаної мети визначені такі **завдання**:

- визначити особливості міжнародного економічного співробітництва;
- обґрунтувати поняття та сутність міжнародної економічної інтеграції;
- охарактеризувати співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання;
- проаналізувати економічний та ресурсний потенціал країн БРІКС;
- обґрунтувати інвестиційні відносини як складову партнерства;
- оцінити поточний стан внутрішнього співробітництва країн об'єднання;
- окреслити перспективи розширення міжнародного економічного співробітництва БРІКС;
- акцентувати увагу на асиметрії економічного розвитку БРІКС та G7 як геополітичних блоків, конкуруючих за глобальне лідерство та альтернативну модель світового порядку;
- обґрунтувати тенденції глобалізаційних перетворень на фоні розвитку БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення України.

Об'єктом дослідження виступають процеси формування та діяльності трансрегіональних інтеграційних об'єднань у глобальній економіці.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та прикладних аспектів участі держав-членів блоку БРІКС у світових економічних процесах.

Інформаційна база складається з наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців; документів БРІКС, зокрема, результатів щорічних самітів; аналітичних даних Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Конференції ООН з торгівлі та розвитку.

Методи дослідження. У роботі завдяки методам опису, спостереження та порівняння розглянуто інтеграційні пріоритети трансрегіонального об'єднання БРІКС з початку створення і дотепер. За допомогою методу аналізу визначено проблеми та перспективи розвитку блоку; сильні сторони, слабкі, можливості та загрози. З метою надання кількісної оцінки тенденцій основних макроекономічних показників були використані аналітичний, графічний та статистичний методи.

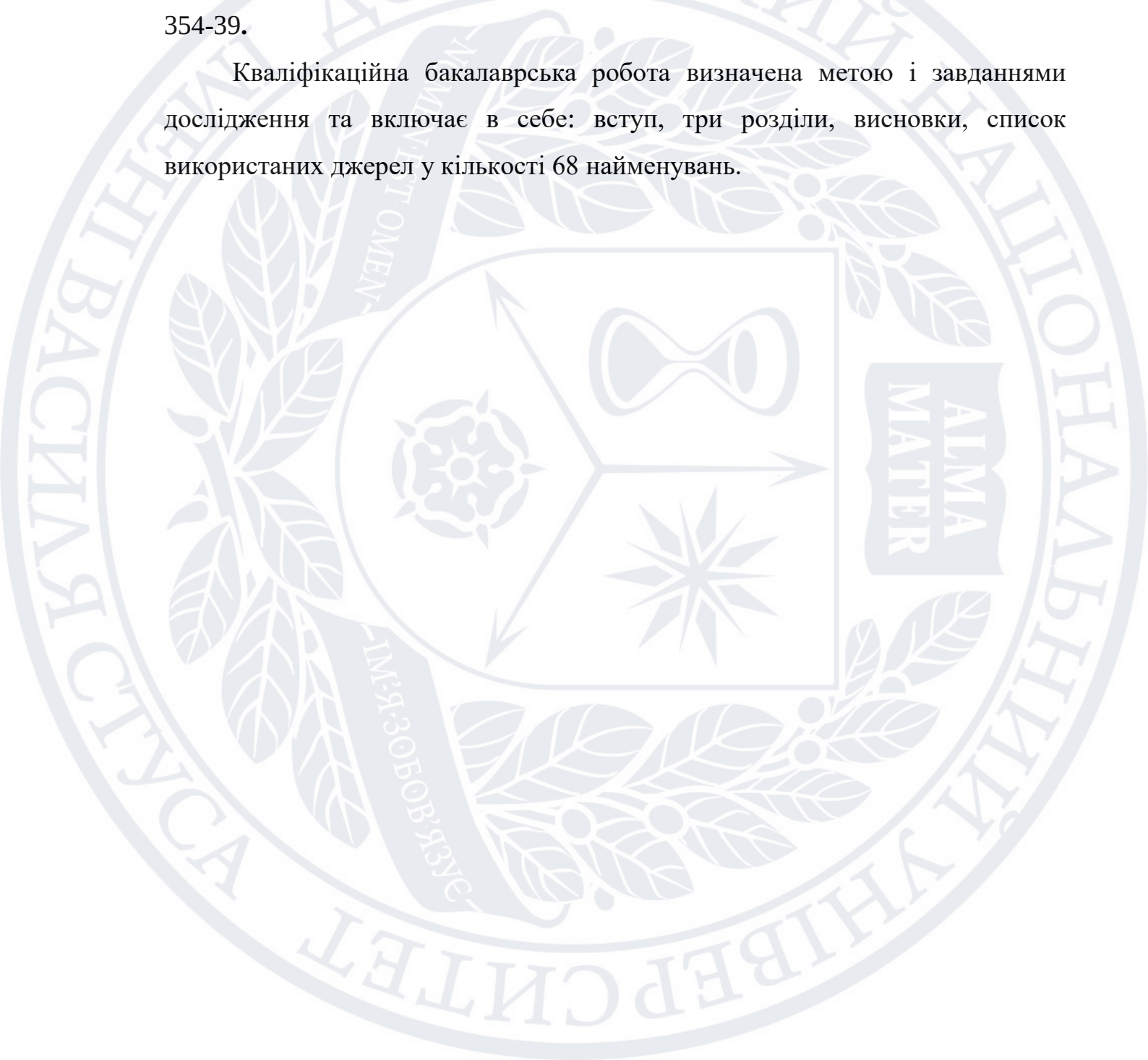
Теоретичне та практичне значення мають результати аналізу економічного, ресурсного та інвестиційного потенціалу країн-лідерів БРІКС, результати дослідження сильних сторін, слабких, можливостей та загроз його функціонування, а також окреслені перспективи і стратегічні напрями розширення міжнародного економічного співробітництва БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення України.

Наукові результати дослідження:

1. проаналізований економічний, ресурсний, інвестиційний потенціал країн-лідерів БРІКС;
2. обґрунтовані сильні сторони, слабкі, можливості та загрози діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання;
3. окреслені перспективні напрями розширення міжнародного економічного співробітництва БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення України.

Результати кваліфікаційної бакалаврської роботи знайшли своє відображення у науковій статті, опублікованій у фаховому виданні України: Атаманчук З. А., Гаврилюк М. В. Тенденції розвитку країн БРІКС у системі світового господарства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. №3. 2026. С. 286-291. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-39>.

Кваліфікаційна бакалаврська робота визначена метою і завданнями дослідження та включає в себе: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел у кількості 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Основні засади міжнародного економічного співробітництва

У процесі інтернаціоналізації господарського життя поступово світ набув нових ознак. Сьогодні міжнародне економічне співробітництво все більшою мірою являє собою фронтальну економічну інтеграцію, перетворюючись на принциповий фактор розвитку окремих економік, які інколи навіть втрачають деякі ознаки своєї відособленості, перетворюючись на невід’ємні елементи широких міжнародних ринкових систем [1].

Об’єктом міжнародного співробітництва може виступати сукупність економічних, фінансово-кредитних і правових відносин, що формуються між юридичними особами різних країн з метою досягнення конкретного економічного результату [2]. Міжнародне співробітництво охоплює попри економічні аспекти, ще й політичні, соціальні, екологічні, культурні процеси, що зумовлює його багатовимірний характер [3].

Розглянемо представлені в економічній літературі підходи до визначення поняття «міжнародне співробітництво» (табл. 1.1), які різняться залежно від загального контексту і сфери застосування.

Таблиця 1.1 – Основні підходи до визначення поняття «міжнародне співробітництво»

Автори підходів	Характеристика підходів
1	2
Ахтирська Н. М. [4]	Більш структурований підхід, в основі якого – правова складова міжнародного співробітництва, що враховує законодавче унормування й регулювання міжнародної діяльності та дозволяє забезпечити захист інтересів учасників, зменшити ризики, пов’язані з відсутністю нормативно-правової бази. Такий підхід дозволяє підкреслити не лише дипломатичні й економічні аспекти співпраці, але й важливість правової інтеграції для забезпечення її стабільності

Продовження таблиці 1.1

1	2
Вірковська А. А. [2]	враховано мирний характер міжнародного співробітництва, де звернено увагу на взаємодію учасників, що виключає насильство і спрямоване на спільне досягнення загальних цілей. Такий підхід дозволяє обґрунтувати дане поняття з точки зору мирного розвитку міжнародних відносин, де увага зосереджена на пошуках консенсусу, а також співпраці між учасниками
Дахно І. І. [5]	Підхід базується на важливості науково-технічного співробітництва між державами як свідчення тенденції до глобалізації наукових і технологічних процесів
Черкасова В. В. [6]	міжнародне співробітництво – це такий процес взаємодії двох або декількох діячів/суб'єктів, у якому виключається застосування збройного насильства і домінують спільні пошуки реалізації загальних інтересів
Деррієнник Ж.-П. [2; 6]	міжнародне співробітництво – це стан, за яким «два діяча/суб'єкта знаходяться у стані співробітництва, коли кожний із них може бути задоволений тільки в тому випадку, якщо задоволений і інший, тобто, коли кожний із них може домогтися досягнення своєї мети тільки тоді, коли цього може домогтися й інший. Результатом чисто кооперативного відношення може бути ситуація, у котрій або обидва діяча/суб'єкта задоволені, або не задоволений жодний із них»
Анастасія Вірковська [2]	підхід базується на двосторонній і багатосторонній дипломатії, укладанні різноманітного роду альянсів і угод, що передбачають взаємну координацію політичних інтересів: наприклад, із метою спільного врегулювання конфліктів, забезпечення спільної безпеки або розв'язання інших питань, що представляють спільний інтерес для всіх сторін, які беруть у цьому участь

Джерело: складено автором на основі [2; 4; 5; 6]

Отже, судячи з результатів моніторингу представлених в джерелах визначень поняття «міжнародне співробітництво», можна стверджувати про його багатогранність та різнобічність, адже дане поняття охоплює різні аспекти взаємодії між державами, організаціями та окремими суб'єктами.

Далі розглянемо представлені у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі основні наукові підходи до визначення поняття «міжнародне економічне співробітництво» і систематизуємо відповідні обґрунтування авторів у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні підходи до визначення поняття «міжнародне економічне співробітництво»

Автори підходів	Характеристика підходів
Гордійчук-Бурдіна Х. І., Іванова Т. В.	Міжнародне економічне співробітництво – це процес взаємодії між державами, міжнародними організаціями, приватним сектором та іншими економічними акторами, що базується на узгоджених економічних, правових та інституційних механізмах. Основною метою цього процесу є координація економічної політики, спільне вирішення глобальних економічних викликів, фінансування міжнародних проєктів, обмін знаннями [3]
Енріке О'Фаррілл, Хуан Ф'ерро, Марія Євгенія Морага, Еухеніо Перес і Марсела Вальехос	міжнародне економічне співробітництво – процес координації політики та об'єднання зусиль між країнами задля досягнення спільних цілей, з наголосом на взаємних вигодах та спільних витратах, що підкреслює рівноправний характер співпраці та економічний баланс між учасниками [8]
Себастьян Пауло	міжнародне економічне співробітництво пов'язується з інституційними аспектами, з досягненням цілей розвитку, спираючись на концепцію глобальних суспільних благ. Цей підхід включає такі ключові елементи, як встановлення міжнародних правил, фінансування та обмін знаннями, що свідчить про необхідність створення глобальної нормативної бази для ефективної взаємодії [9]
Шацька М. С., Шацька З. Я.	міжнародне економічне співробітництво – це міцні й тривалі зв'язки кооперативного типу, які в своїй основі мають спільні, наперед вироблені й узгоджені наміри, закріплені в довгострокових економічних договорах і угодах. Даному рівневі притаманне партнерство суб'єктів міжнародних економічних відносин [10]
Гуславський В. С.	сучасне міжнародне співробітництво – це новий загальноцивілізаційний рівень співробітництва, зокрема, у формі міжнародного обміну продуктами матеріального та духовного виробництва на взаємовигідній основі. Йому властиві рівноправ'я, невтручання у справи один одного, повага до державного суверенітету, об'єктивний гуманізм [11]

Джерело: складено автором на основі [3; 8-11]

У міру розвитку міжнародного співробітництва в тій чи іншій сфері міжнародних відносин все більшого значення і поширення набуває форма міжнародного співробітництва держав у рамках міжнародних організацій, які відіграють визначальну роль у справі зміцнення, розширення і поглиблення міжнародного співробітництва.

Міжнародні організації є основним організатором спілкування держав [12]. Інтенсифікація міжнародних зав'язків, що спричинена процесами глобалізації призводить до активізації міжнародного співробітництва, результатом якого є створення [10]: наддержавних міжурядових організацій, в межах яких здійснюється співробітництво держав, для прикладу: Організація чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Співдружність Незалежних Держав (СНД), міжнародна організація ГУУАМ; Європейський Союз (ЄС); міжнародних стратегічних альянсів; багатонаціональних підприємств, міжнародних спільних підприємств; програм підтримки міжнародного співробітництва з боку національних урядів, місцевих органів самоврядування та міжнародних організацій, зокрема Світового банку, ПРООН, ООН-Хабітат, Європейського Союзу та Організації Об'єднаних міст і органів місцевого самоврядування; міжнародна співпраця між містами.

З'являється також формат міжнародного економічного співробітництва у вигляді трансрегіональної взаємодії.

Єдиного підходу до обґрунтування процесу трансрегіоналізму, як такого, не визначено наукою, але, взявши до уваги в якості критерію типологізації тип акторів, відповідно, можна виокремити такі типи трансрегіоналізму, що систематизовані у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Типи трансрегіоналізму

Критерій типологізації «тип акторів»	Типи трансрегіоналізму
1	2
Відносини між регіональною організацією/інтеграційним об'єднанням держав і окремою державою іншого регіону	ОБСЄ – Південна Корея, ЄС – США

Продовження таблиці 1.3

1	2
відносини між двома регіональними інтеграційними групами	ЄС – АСЕАН
відносини між регіональною організацією/форумом і регіональною інтеграційною групою	АСЕМ – ЄС
відносини між групами держав із двох регіонів	ВАЗЛАФ
відносини між окремими державами не зв'язаними в яку-небудь організацію, з різних регіонів світу	АТЕС, БРІКС

Джерело: складено автором на основі: [13]

На сучасному етапі рівень трансрегіональної взаємодії, як нового формату інтеграції і форми міжнародного економічного співробітництва є не настільки поширеним та документально змістовним порівняно з іншими «трендами» світових процесів, однак забезпечення трансатлантичного співробітництва, ініціювання та підтримка таких проєктів як «Форум АзіяЄвропа», а також діяльності трансрегіонального об'єднання БРІКС слугує доказом того, що специфіка трансрегіональної взаємодії у сфері міжнародних економічних відносин набуває все більшого значення за рахунок потенціалу та статусу акторів, що наразі залучені до цих процесів [13].

Таким чином, міжнародне економічне співробітництво, що сьогодні розвивається під впливом глобалізаційних процесів та процесів регіоналізації, цифрових трансформацій та інноваційного розвитку, зростання важливості факторів екологічної та енергетичної безпеки; економічного протекціонізму, переосмислення глобальних ланцюгів постачання тощо – відіграє особливо важливу роль у забезпеченні сталого розвитку, зміцненні взаємозалежності національних економік, удосконаленні процесів інтенсифікації світової торгівлі, забезпечує глобальну стабільність та мир, що є ключовим в умовах сучасних загроз.

1.2 Поняття та сутність міжнародної економічної інтеграції

Інтеграція – це одночасно процес і стан, що мають тенденцію замінити роздрібнені міжнародні відносини, що складаються з незалежних одиниць, новими більш-менш широкими об'єднаннями, наділеними мінімальними повноваженнями рішень або в одній або декількох визначених областях, або у всіх областях, що входять у компетенцію базових одиниць. На рівні індивідуальної свідомості інтеграція покликана породити лояльність і прихильність до нового об'єднання, а на структурному рівні – участь кожного в його підтримці і розвитку» [14].

Водночас, міжнародна економічна інтеграція (МЕІ) виступає процесом господарсько-політичного об'єднання країн на основі розвитку глибоких стійких взаємозв'язків і розподілу праці між національними економіками, взаємодії їхніх виробничих структур на різних рівнях і в різних формах. На мікрорівні цей процес здійснюється через взаємодію капіталів окремих країн, а також суб'єктів господарювання шляхом формування системи економічних угод між ними, створення філій за кордоном. На міжнародному рівні інтеграція здійснюється на основі формування економічних об'єднань держав і узгодження національних політик [15].

У своїй основі міжнародна економічна інтеграція містить ряд об'єктивних чинників і передумов (рис. 1.1), які є взаємозалежними та підсилюють вихід відтворення за межі національних економік [15].

У західній економічній теорії представлено такі базові підходи до вивчення питань інтеграції, а саме: традиційний технологічний та сучасний економічний (трансакційний). На думку прихильників традиційного технологічного підходу, а його яскравими представниками є Р. Блейр, Р. Борк, Д. Казерман, інтеграція характеризується факторами технологічної єдності, а також технологічними умовами функціонування виробництва. На відміну від технологічного підходу, сучасний економічний підхід, що відображений у працях І. Вільямсона, К. Ерроу, Р. Коуза, Д. Норта, базується на запропонованій ними теорії «трансакційної економіки».

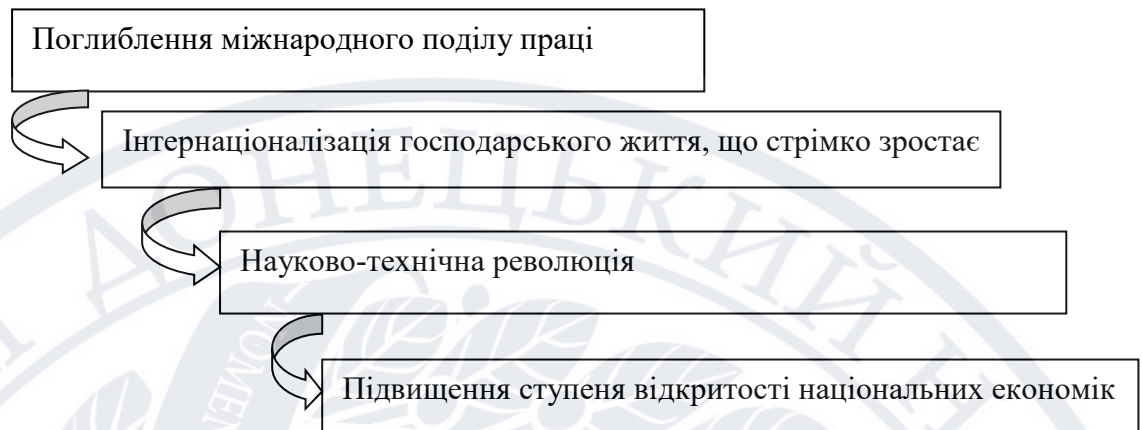

Рисунок 1.1 – Об’єктивні чинники і передумови міжнародної економічної інтеграції

Джерело: складено автором на основі [15]

Групу інших підходів до вивчення інтеграційних процесів становлять ліберальний та неоліберальний підходи, які охоплюють ринкову школу, розробниками ідей якої є Р. Арон, Ж. Рюефф й ринково-інституційну (неоліберальну) на чолі з М. Алле та Б. Балассом.

Структурна концепція міжнародної економічної інтеграції, так званий структуралізм, бере свій відлік з початку 60-тих років з праць Ч. Кіндлбергера, А. Маршалла, Г. Мюрдаля і являє собою процес глибоких структурних перетворень в економіці країн, які інтегруються на основі транснаціоналізації. При цьому процес інтеграції містить соціальне спрямування і пов’язаний, в першу чергу, з усуненням нерівномірності економічного розвитку.

Такий підхід є певним продовженням і удосконаленням підходу корпоративізму, оскільки концентрація інтеграційних процесів припадає на великі компанії, проте не менш важливим аспектом є структурні зрушення у економіках країн.

Згідно з таким підходом, економіка повинна бути чітко регульованою, оскільки вважалося, що ринковий механізм не може забезпечити стабільного розвитку. Але повний контроль має свої недоліки, такі, як: сприятливі умови

для виникнення монополій, переважно державних, підвищення ролі бюрократичного апарату, знищення економічних стимулів у суб'єктів економіки, нездатність забезпечити зростання ефективності господарської діяльності [16].

Цікавим є підхід неокейнсіанців (Р. Купера, Б. Массела) щодо розуміння міжнародної економічної інтеграції.

Зокрема, цей підхід базується на узгодженні внутрішньої і зовнішньої політики країн, які інтегруються з метою досягнення оптимального поєднання таких можливих сценаріїв розвитку економічної інтеграції – об'єднання держав з подальшою втратою ними суверенітету; інтеграція з максимальним збереженням національної автономії.

Різновидом неокейнсіанського підходу є дирижизм – жорстка координація економічної і соціальної політики, її наднаціональна централізація, який розвивають у своїх працях Р. Санвальд, Я. Тінберген, І. Штолер.

Не можна не згадати і про функціональний підхід у розумінні процесів міжнародної економічної інтеграції, зокрема, теорію функціоналізму, яку запропонував англієць Д. Мітрані.

Зміст функціоналізму полягає у розгляді економічної інтеграції як процесу поступового переходу від традиційної системи міждержавного співробітництва у регіоні до формування наднаціональних структур та, водночас, передавання владних повноважень суверенних держав визначеним структурам.

На рис. 1.2 представлені види інтеграції: реальна, функціональна та інституціональна, які відбуваються паралельно та є взаємопов'язаними.

Міжнародна економічна інтеграція здійснюється різноманітними формами співробітництва різних країн у виробничих, торгових, комерційних та інших напрямках [15].

Реальна інтеграція втілюється через інтенсивність формування та поглиблення економічних зв'язків національних економічних систем на різних рівнях, а також через розширення політичних та суспільних контактів

Функціональна інтеграція передбачає формування механізмів взаємодії в економічній, політичній, інституціонально-правовій, соціальній та інших сферах

Інституціональна інтеграція – процес встановлення та розширення інституціональних-інструментальних та адміністративних зв'язків, правового оформлення поглиблення взаємодії держав, тобто створення інституціонального середовища (політичних, соціально-економічних, юридичних правил для зниження затрат ресурсів) як базису суспільно-економічних відносин

Рисунок 1.2 – Види інтеграції

Джерело: [15]

Виокремлюють шість основних етапів розвитку інтеграційних об'єднань: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз, повна інтеграція (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Етапи міжнародної економічної інтеграції

Етап	Ліквідація митних бар'єрів у взаємній торгівлі	Єдині тарифи відносно третіх країн	Вільні пересування капіталів, робочої сили	Узгодження економічної політики	Здійснення єдиної економічної політики
Зона вільної торгівлі	+	-	-	-	-
Митний союз	+	+	-	-	-
Спільний ринок	+	+	+	-	-
Економічний і валютний союз	+	+	+	+	-
Повна інтеграція	+	+	+	+	+

Джерело: [15]

Зона преференційної торгівлі – це початкова стадія регіонального інтеграційного процесу, в межах якого держави-члени лібералізують торговельні відносини шляхом усунення бар'єрів у торгівлі деякими товарами та послугами.

Зона вільної торгівлі – це перший етап інтеграції. У вільному торговельному просторі всі бар'єри на шляху торгівлі усунені, не допускаються дискримінаційні податки, квоти, тарифи, інші торговельні бар'єри. Вільний економічний простір інколи створюється для певного класу товарів і послуг (для прикладу, сільськогосподарських товарів), що передбачає відсутність обмежень на торгівлю лише сільськогосподарськими товарами. Головною рисою вільного торговельного простору є те, що кожна країна продовжує проводити свою власну політику по відношенню до країн, що не є членами того чи іншого вільного торговельного простору [15].

Митний союз усуває бар'єри у торгівлі товарами серед країн-учасниць, включає спільну торговельну політику по відношенню до країн, які до нього не входять. Спільний ринок не містить торговельних бар'єрів і характеризується спільною зовнішньоторговельною політикою країн-учасниць. У спільному ринку починається інтеграція безпосередньо у сфері виробництва, що змушує держав-членів співпрацювати особливо у монетарній та фінансовій політиці. Економічний союз вимагає від держав-учасниць не тільки інтеграції у сфері зовнішньоторговельної і виробничої політики, але й економічної. Йдеться про гармонізацію грошово-кредитної політики, оподаткування, державних витрат, спільну валюту [15].

Найвищий ступінь міжнародної регіональної інтеграції, який передбачає перетворення єдиного ринкового простору в цілісне економічне і політичне утворення – політичний союз.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвиток міжнародної економічної інтеграції характеризується певними особливостями (рис. 1.3). зокрема, це: переважання часткової інтеграції, деяка непослідовність

поетапного розвитку, розширення поряд з тенденціями інтеграційними ще й дезінтеграційних, розвиток мегарегіоналізму, а також трансрегіоналізму.

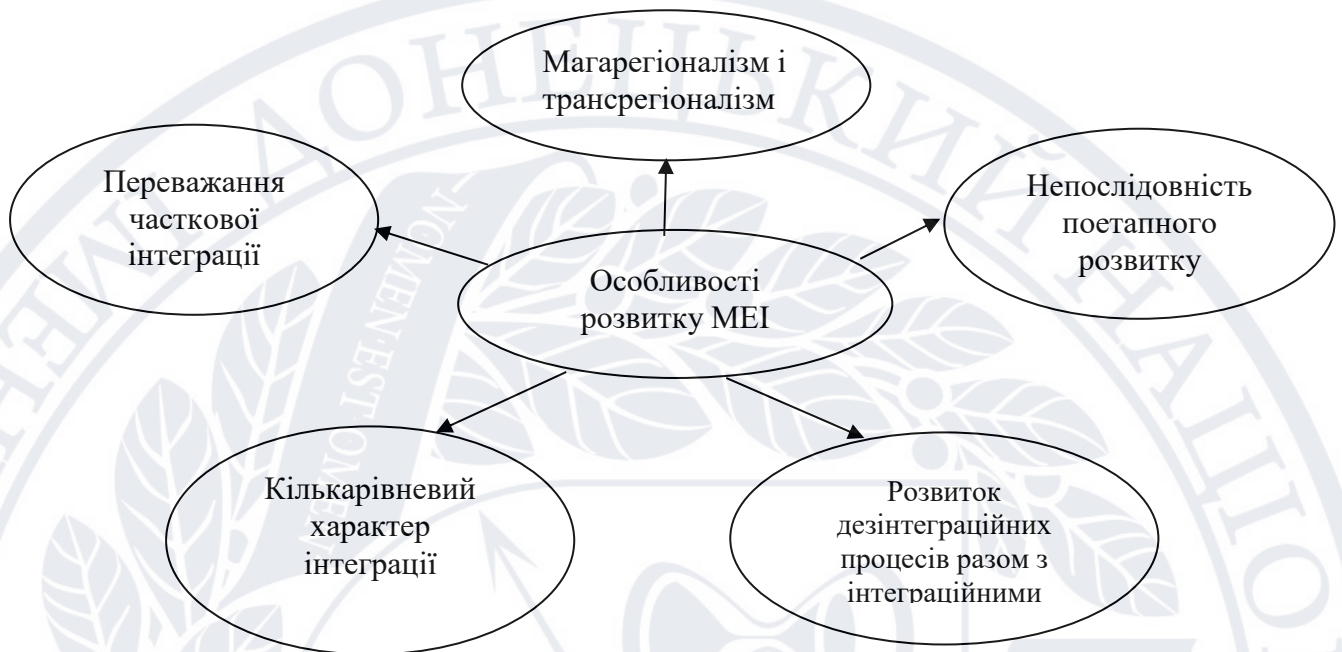

Рисунок 1.3 – Сучасні особливості розвитку міжнародної економічної інтеграції

Джерело: складено автором за даними [15]

Поряд з вище зазначеними факторами впливу, на розвиток сучасних інтеграційних процесів ще й впливають тренди світової економіки, пов'язані з процесами регіоналізації, інституціоналізації, цифровими трансформаціями, інтеграцією в ланцюжки доданої вартості тощо.

1.3 Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання

Вперше аббревіатуру БРІК було запропоновано у 2001 році Д. О'Нілом – аналітиком інвестиційної компанії «Goldman Sachs» для позначення таких країн як Бразилія, Росія, Індія, Китай у доповіді про вплив економік, що розвиваються, на глобальне економічне зростання,

адже, ці країни, як було зазначено, на перспективу зможуть здійснювати більший економічний та політичний вплив на процеси трансформації системи міжнародних відносин, ніж інші міжнародні інституції. Експерти «Goldman Sachs» припустили, що до 2032 року вплив четвірки на світову економіку зрівняється з впливом розвинених держав, так як країни цієї групи володіють необхідними фінансовими, технічними, людськими та природними ресурсами, що створює основу для їхнього зростання впродовж тривалого періоду [17].

У квітні 2011 року до БРІК долучилася Південно-Африканська Республіка. У зв'язку з цим, експерти прогнозували, що в складі п'ятірки таке міжнародне співробітництво за обсягами зростання випередить економіку США до 2018 року.

Сьогодні до блоку BRICS входять одинадцять країн: Бразилія, Індія, Китай, Південна Африка, Єгипет, росія, Ефіопія, Іран, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія та Індонезія [18] (табл. 1.5).

На зустрічі міністрів закордонних справ БРІК у Нью-Йорку у 2010 році було прийняте рішення про розширення БРІК до БРІКС шляхом включення до складу ПАР. Відповідно, ПАР взяла участь у 3-му саміті БРІКС у китайському місті – Санья у 2011 році.

На цьому саміті вирішувалися також питання, пов'язані з ситуацією в Лівії, а також проекти реформування світової фінансової системи, зокрема, послаблення залежності від долара як основної резервної валюти [19].

Єгипет, Ефіопія, Іран, Саудівська Аравія та ОАЕ стали повноправними членами БРІКС у січні 2024 року, а Індонезія — у січні 2025 року (табл. 1.5).

Туреччина офіційно подала заявку на вступ до групи країн БРІКС. Вона прагне посилити свій глобальний вплив та налагодити нові зв'язки за межами своїх традиційних західних союзів [23].

Таке рішення Туреччини, на думку експертів Bloomberg [24], викликане певним розчаруванням через відсутність прогресу щодо приєднання до

Європейського Союзу, адже країна веде перемовини про вступ до ЄС, починаючи з 2005 року. Ще одна причина полягає у розбіжностях, що виникли з рядом країн-членів НАТО, які з'явилися, коли Туреччина продовжила підтримувати тісні зв'язки з Росією після початку війни з Україною [24]. Прагнення Туреччини щодо набуття офіційного членства в БРІКС, а заявку було подано в 2024 році, пояснюється тим, що таке приєднання допоможе їй покращити економічне співробітництво з Китаєм та Росією й стати торговим каналом між ЄС та Азією, тобто більш активно розвивати економічні відносини між Заходом і Сходом.

Таблиця 1.5 – Країни-члени БРІКС станом на січень 2026 року

Країна	Населення (млн)	ВВП (трлн євро, 2026)	Дата приєднання
Бразилія	212	2,01	2009
росія	146	2,01	2009
Індія	1451	3,61	2009
Китай	1408	17,33	2009
ПАР	60	0,42	2010
Єгипет	110	0,40	2024
Ефіопія	126	0,15	2024
Іран	89	0,40	2024
ОАЕ	10	0,50	2024
Саудівська Аравія	35	1,16	2024
Індонезія	280	1,30	2025

Джерело: [20; 21; 22]

На думку аналітиків, прагнення Туреччини приєднатися до блоку БРІКС+ блокує Індія. Усе через те, що Анкара має гарні відносини з Пакистаном – головним військовим ворогом Індії [25].

У 2024 році подав офіційну заявку на вступ до БРІКС Азербайджан. Таке рішення керівництва країни було зроблене за підтримки Китаю і викликане прагненням зміцнити стратегічне партнерство та міжнародні зв'язки. Кабінет Міністрів Таїланду в 2024 році ухвалив проєкт листа про наміри вступу країни до групи БРІКС [23].

І сьогодні Таїланд є однією з офіційних країн-партнерів БРІКС. Статус країн-партнерів мають: Білорусь, Болівія, Казахстан, Куба, Малайзія, Таїланд, Уганда, Узбекистан, Нігерія, В'єтнам [26]. Вони беруть участь у проєктах без повного членства, як Malaysia з електронікою чи Nigeria з нафтою. Близько 50 країн у черзі на членство [26].

Окрім країн-членів блок БРІКС характеризується наявністю країн-партнерів, серед яких: Білорусь, Болівія, Куба, Казахстан, Малайзія, Нігерія, Таїланд, Уганда, Узбекистан, В'єтнам.

До прикладу, маючи шосте місце в світі за чисельністю населення — і найбільше в Африці — а також будучи однією з найбільших економік континенту, Нігерія, поділяючи спільні інтереси з іншими членами БРІКС, стала дев'ятою країною-партнером. Вона відіграє активну роль у зміцненні співробітництва Південь-Південь і в реформуванні глобального управління [25].

БРІКС функціонує як унікальний формат трансрегіонального співробітництва, що об'єднує найбільші економіки країн, що розвиваються, для створення альтернативного центру впливу.

Трансрегіоналізм, як новий формат інтеграційного об'єднання, отримав свій розвиток завдяки синергії розповсюджених на сьогодні світових трендів, а саме: демократизації, глобалізації, інтеграції. Трансрегіоналізм є процесом формування великих міжнародних кластерів у результаті зміцнення глобальних, міжрегіональних зв'язків і взаємозалежності, а також цілеспрямованої політики держав і регіональних об'єднань, спрямованої на забезпечення своїх національних і колективних інтересів за допомогою інституалізованого співробітництва в різних сферах і формування загальних політичних, економічних просторів, що мають потенціал забезпечити міжнародну акторність у глобальному управлінні в якості інтегрованого центру світової економіки й політики [13].

БРІКС, що володіють значними обсягами природних ресурсів, а це: енергоносії, величезні простори, прісноводні резерви, ліси і де зосереджено

49,5 % населення усього світу, сконцентровано 40 % світового ВВП та 26 % світової торгівлі, сьогодні слугує корисною платформою для консультацій та співпраці з сучасних питань, що мають як глобальне, так і регіональне значення, а також питань глобального політичного й економічного управління [18].

Відповідна грошово-кредитна політика, спрямована на зниження державного боргу та збільшення міжнародних резервів, сприяє забезпеченню макроекономічної стабільності [13].

Основна ціль діяльності трансрегіонального співробітництва БРІКС – переосмислити БРІКС як форму стійкості та інновацій для співпраці та сталого розвитку, використовуючи орієнтований на людей підхід «Людство понад усе» [18].

Співпраця БРІКС продовжує розширювати свою сферу охоплення широкого кола глобальних питань, включаючи боротьбу з тероризмом, зміну клімату, продовольчу та енергетичну безпеку, міжнародне економічне та фінансове співробітництво, телекомунікації, сільське господарство, працю та зайнятість, торгівлю.

Держави-члени БРІКС, окрім фокусу на геополітичній та економічній переорієнтації світу, збільшенні ресурсної бази, фінансовій співпраці, також сконцентровані на питаннях розвитку нових фінансових інститутів, розширенні їхнього впливу на міжнародному рівні, зокрема, через підвищення їхньої ролі у МВФ. Важливим аспектом діяльності виступає проєктна, зокрема у сфері розвитку ІТ-технологій, освоєння космосу, реалізації науково-дослідних та освітніх проєктів, забезпечення доступу до формування перспективних професійних компетентностей для управлінських кадрів в освіті, інтеграції у рамках гуманітарного співробітництва.

Новий погляд на перетин геополітики, освіти, та міжнародного співробітництва зосереджено в підході до розгляду освітнього простору БРІКС. Акцент буде зміщено на методологію і принципи побудови міжнародного освітнього туризму та ділових комунікацій, культурного

обміну в рамках БРІКС. Буде досліджено роль «освітнього туризму» як інструменту міжкультурних і академічних відносин з акцентом на те, як глобалізація та ділові зв'язки впливають на освіту [18].

Експерти прогнозують зміни ситуації у світовій арені на користь найпотужнішого учасника БРІКС – Китаю, який, забравши першість лідерства у ЄС, стане другою світовою економікою після США. До 2030 року Індія, на думку аналітиків, має перспективи стати третьою за величиною економікою світу, а до 2075 року – другою економікою світу, перетворившись на глобальний виробничий і технологічний хаб. Зростатиме також і частка країн БРІКС у світовому ВВП [27], що сприятиме посиленню позицій трансрегіонального співробітництва БРІКС як альтернативного світового центру впливу.

Висновки до розділу 1

Міжнародне економічне співробітництво, що охоплює різні аспекти взаємодії між державами, організаціями та окремими суб'єктами, відіграє особливо важливу роль у зміцненні взаємозалежності національних економік, удосконаленні процесів інтенсифікації світової економіки, забезпечує глобальну стабільність.

У сучасному світі все більшого значення і поширення набуває форма міжнародного співробітництва держав у рамках міжнародних організацій. З'являється також формат міжнародного економічного співробітництва у вигляді трансрегіональної інтеграційної взаємодії.

БРІКС, що функціонує як унікальний формат трансрегіонального співробітництва, де зосереджено 49,5 % населення усього світу, 40 % світового ВВП та 26 % міжнародної торгівлі, значні обсяги природних ресурсів – об'єднує найбільші економіки країн, що розвиваються, серед яких: Бразилія, Індія, Китай, Південна Африка, Єгипет, росія, Ефіопія, Іран, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія та Індонезія, – для створення

альтернативного центру впливу через фокус на геополітичну та економічну переорієнтацію світу.

Співпраця країн-членів БРІКС охоплює широке коло глобальних питань, включаючи боротьбу з тероризмом, зміну клімату, продовольчу та енергетичну безпеку, міжнародне економічне та фінансове співробітництво, телекомунікації, сільське господарство, працю та зайнятість, торгівлю, освітню та науково-дослідну складові.

РОЗДІЛ 2

МІСЦЕ КРАЇН ІНТЕГРАЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ БРІКС У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1 Аналіз економічного та ресурсного потенціалу країн БРІКС

Сьогодні трансрегіональне інтеграційне об'єднання БРІКС охоплює 4 частини світу та 3 континенти, 49,5 % населення світу, 40 % світового ВВП. У зв'язку з наявністю потужного трудового потенціалу, природних та капітальних ресурсів – має суттєві економічні переваги. Тільки аграрний сектор цих держав забезпечує близько 50 % світового виробництва свинини, близько 35 % яловичини, 35 % м'яса птиці, а також понад 40 % пшениці.

У своїх регіонах держави БРІКС виконують важливі геостратегічні ролі, спричиняючи вагомий політичний вплив.

Такі країни-члени об'єднання БРІКС як Бразилія, ПАР, росія мають значний ресурсний потенціал енергоносіїв. Тенденції ж у світовій економіці характеризуються зростаючим попитом на енергоносії, особливо з боку Китаю й Індії – дві економіки світу з найбільшою чисельністю населення та, відповідно, потужним потенціалом робочої сили. Населення Індії становить станом на 1 січня 2026 року – 1,476 млрд осіб, а це перше місце в світі за цим показником, населення Китаю – 1,405 млрд осіб [28] і це друге місце в світі, проте в Індії населення і надалі зростає. У 2025 році населення Китаю скоротилося четвертий рік поспіль на 3,39 млн осіб [28]. Падіння прискорилося на тлі рекордно низької народжуваності. Кількість народжень знизилася до 7,92 млн (-17 % за рік), тоді як смертність зросла до 11,31 млн. Частка людей віком понад 60 років сягнула 23 %, що посилює економічні та соціальні виклики, пов'язані зі старінням населення [28].

Окрім того, спостерігається постійне зростання ВВП Китаю. Навіть незважаючи на пандемію COVID-19, у 2020 році ВВП країни збільшився на 320 млрд дол. США, що свідчить про міцність економіки країни. Китай є потужним торговельним партнером для багатьох країн, а також головним

експортером у світі. Він виробляє усе: від дрібниць до високотехнологічних товарів. До основних товарних категорій експорту країни належать: меблі; машини, обладнання і механічні пристрої; електричні машини і обладнання; пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них; засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання [29]. У 2026 році очікується зростання китайської економіки на 4,6 % та 4,5 % у 2027 році, що нижче за прогноз на 4,9 % у 2025 році [30].

Окрім того, Індія – країна, де розвивається швидкими темпами ІТ-сектор, вона виступає країною-лідером з постачання програмного забезпечення. Швидкими темпами розвиваються у цій країні й інші галузі, зокрема, фармацевтична.

Саудівська Аравія, володіючи значними запасами нафти, а це за величиною третє місце в світі, фактично, є державою – енергетичним гігантом, де 95 % експорту забезпечує сектор нафти і газу.

Бразилія – найбільша країна Латинської Америки та п'ята за величиною країна світу має один із найпотужніших аграрних секторів. Завдяки своїм щедрим тропічним землям, сприятливому клімату, родючим ґрунтам та значним інвестиціям Бразилія стала світовим лідером з виробництва й експорту багатьох сільськогосподарських культур [31].

Південно-Африканська Республіка володіє особливо багатим і різноманітним ресурсним потенціалом, будучи світовим лідером за запасами мінеральних ресурсів, що використовується для розвитку металургійної та гірничодобувної промисловості, яка є основою статтею її експорту. В країні розвивається також сільське господарство, зокрема тваринництво та вирощування фруктів.

Слід також зазначити, що на даному етапі інтеграційні процеси в БРІКС продовжують активно формуватися [32].

Розглянемо динаміку основних макроекономічних показників країн-лідерів трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС.

За підсумками 2024 року країни БРІКС забезпечили понад 27 % світового виробництва, підтвердивши свої вагомні позиції на глобальній економічній арені. Проте нерівномірність розвитку, що відображається у показниках реального валового внутрішнього продукту (ВВП) створює внутрішні диспропорції. Китай та Індія виступають головними лідерами, тоді як Бразилія, ПАР та росія залишаються більш вразливими до кризових явищ (рис. 2.1).

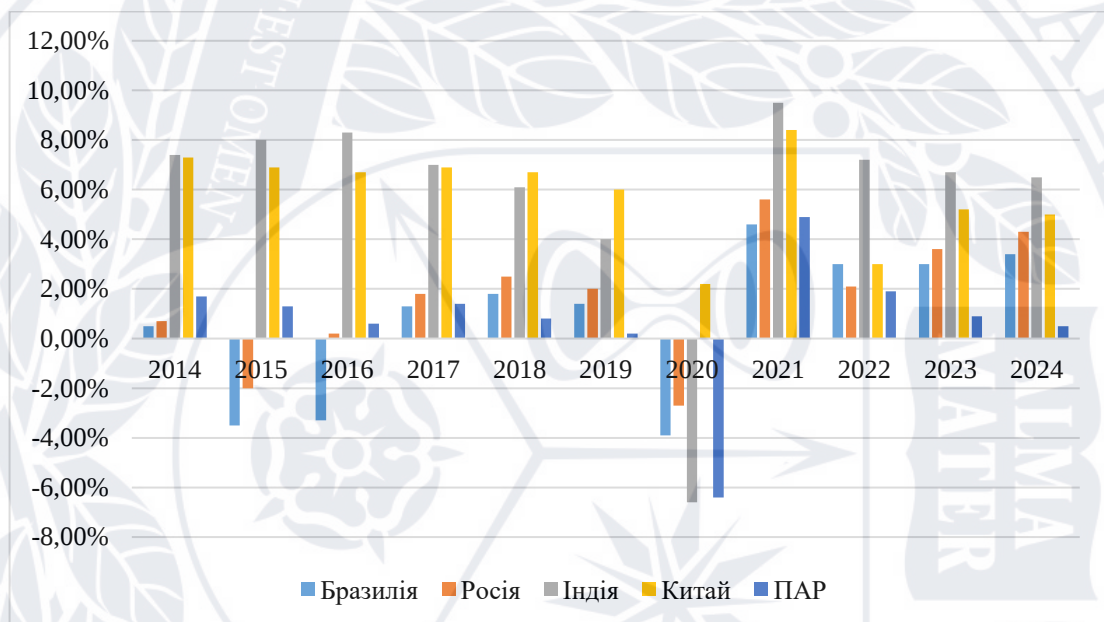

Рисунок 2.1 – Реальне зростання ВВП країн-лідерів БРІКС за 2014-2024 роки, %

Джерело: складено автором на основі даних [33]

З даних рис. 2.2 спостерігаємо динаміку зміни номінального ВВП країн БРІКС за 2014-2024 роки, де беззаперечним лідером залишається Китай, економіка якого зросла з 10,5 трлн дол. США у 2014 році до 18,7 трлн у 2024 році. Індія демонструвала стабільне зростання протягом досліджуваного періоду, практично подвоївши свій ВВП за десять останніх років, що є свідченням поступового її перетворення на один з ключових центрів світової економіки. ПАР залишається найменшою економікою групи, її показники коливаються на рівні 300–400 млрд дол. США.

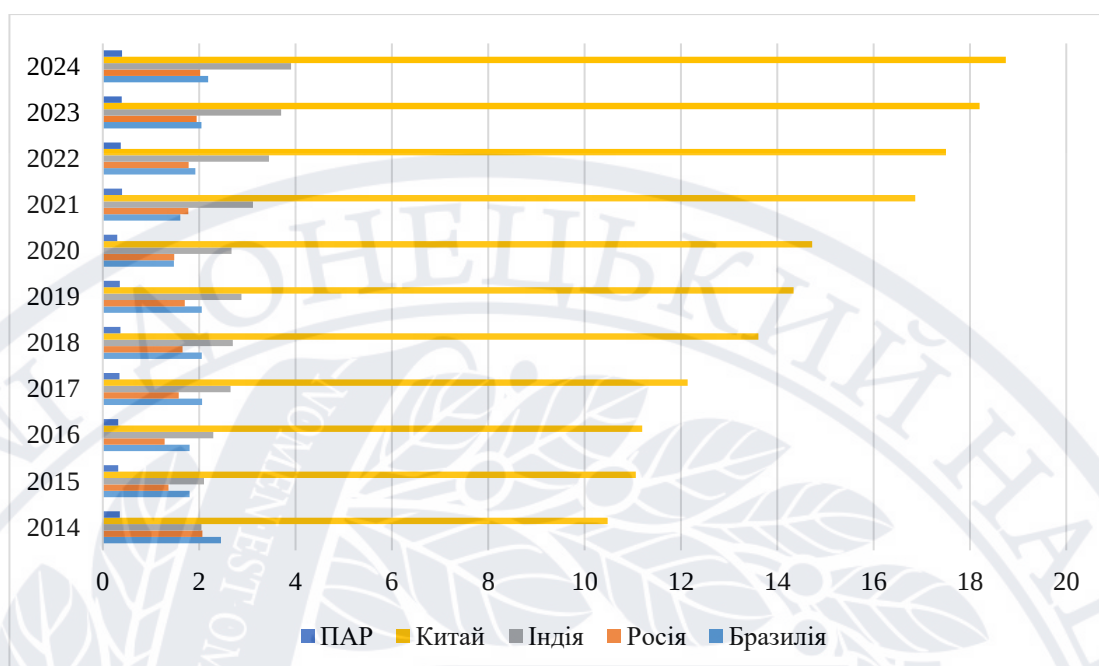

Рисунок 2.2 – Номінальний ВВП країн-лідерів БРІКС за 2014-2024 рр.,
трлн дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [33]

Згідно зі статистикою (рис. 2.3), понад половину загального ВВП країн БРІКС забезпечує Китай. Така структура свідчить про значну економічну асиметрію всередині об'єднання, в якому Китай відіграє роль системоутворюючого ядра [34].

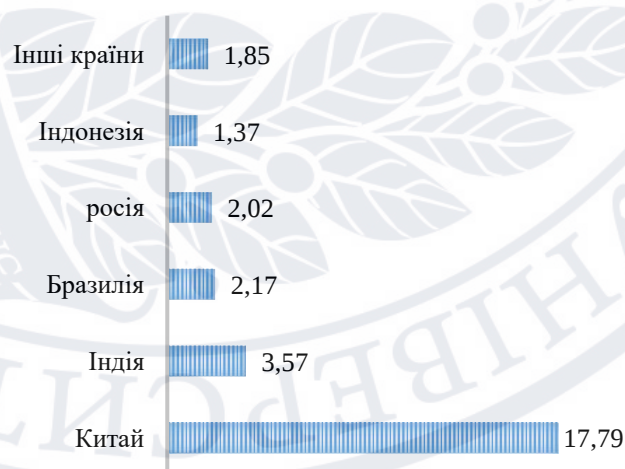

Рисунок 2.3 – Розподіл країн БРІКС за ВВП, 2025 рік, трлн дол. США

Джерело: складено автором за даними [35]

Показник безробіття у країнах БРІКС відображає не лише економічну кон'юнктуру, а й глибокі соціальні диспропорції.

Динаміка рівня безробіття у країнах-лідерах БРІКС представлена на рис. 2.4. З-поміж досліджуваних країн блоку у Південно-Африканській Республіці рівень безробіття у період 2021-2024 років стабільно перевищує 30 %. Це може бути свідченням неефективності економічної моделі ПАР та відсутності інклюзивного зростання.

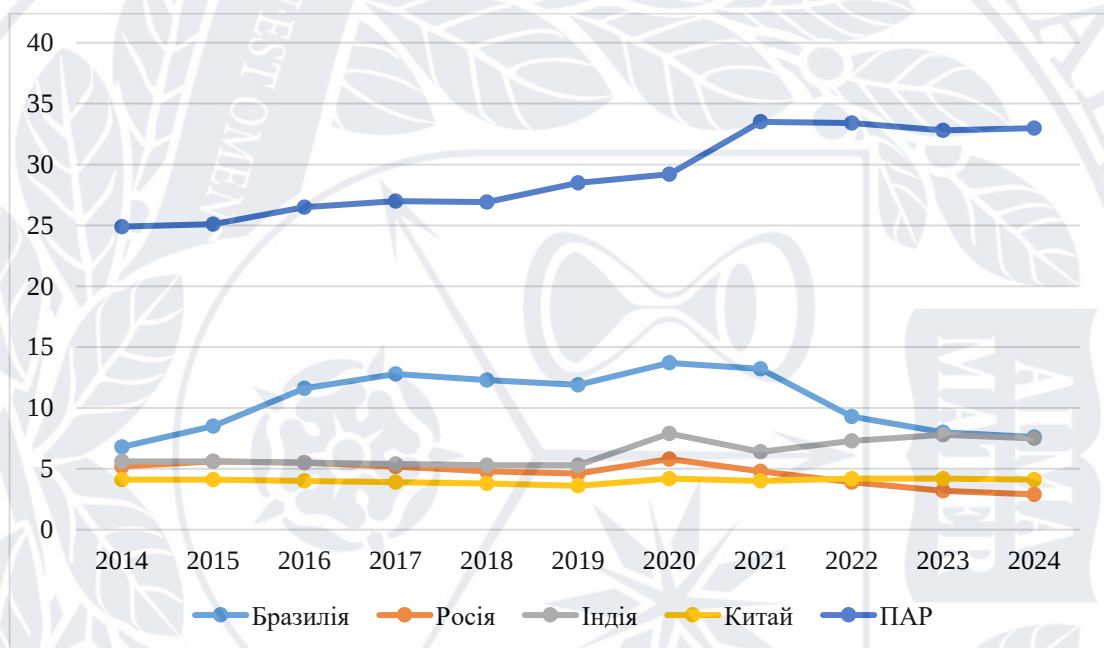

Рисунок 2.4 – Динаміка рівнів безробіття країн-лідерів БРІКС за 2014–2024 рр., %

Джерело: складено автором на основі даних [36]

У Бразилії, після пікового зростання безробіття у 2020 році до позначки в 13,7 % цей показник знизився до 7,6 % у 2024 році. Росія ж, навпаки, у 2023–2024 роках зафіксувала історичний мінімум (нижче 3 %), проте експерти пов'язують це не з розвитком, а з демографічною ситуацією, що спричинила дефіцит робочої сили. Протягом даного періоду часу відрізняється стабільним рівнем безробіття Китай.

Про відносну макроекономічну стабільність або нестабільність економік свідчать також дані показника інфляції. З-поміж країн-лідерів блоку БРІКС найбільшим рівнем цінової стабільності з помірним показником темпу зростання цін в 1-3 % відрізняється економіка Китаю. Інфляційними коливаннями відрізняються економіки росії, де у 2015 році рівень зростання цін сягнув 15,5 %, а у 2022 році — 13,8 % (рис. 2.5), що було прямим наслідком санкційного тиску та волатильності курсу рубля. Внаслідок зростання світових цін на продовольство зафіксовані пікові значення у 2021-2022 роках (8-9 %) і в Бразилії.

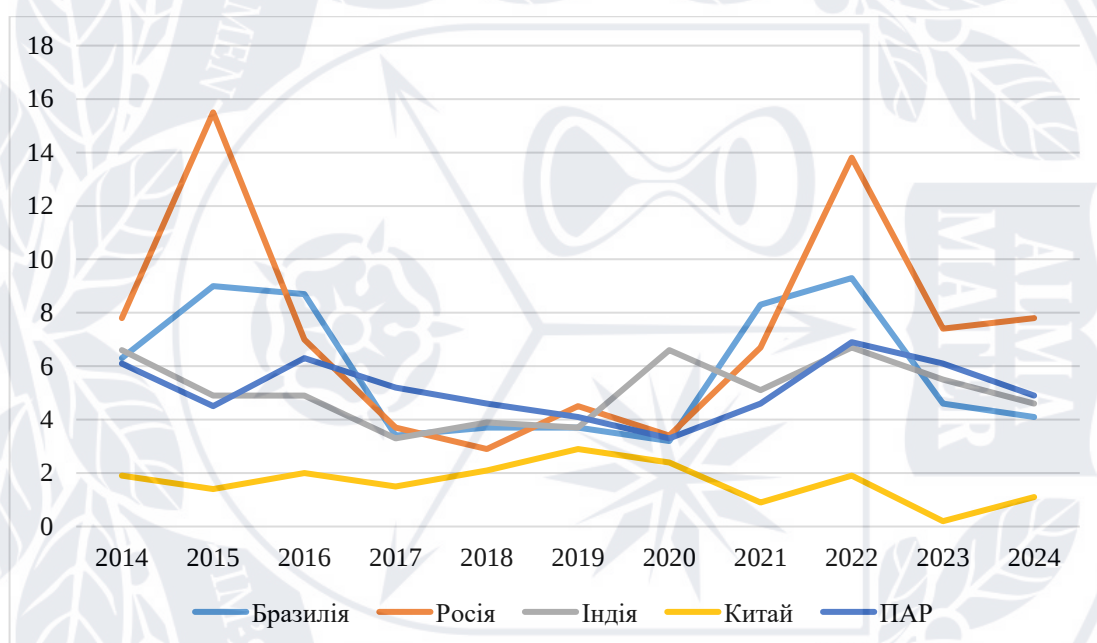

Рисунок 2.5 – Темп інфляції у країнах-лідерах БРІКС, 2014–2024 роки, %

Джерело: складено автором на основі [35]

Важливим індикатором зовнішньоекономічної діяльності держав є динаміка сальдо торговельного балансу, що відображає внесок кожної країни у глобальному ланцюгу доданої вартості.

На рис. 2.6 відображено стан торговельного балансу деяких країн БРІКС за 2014-2024 роки.

З даних рис. 2.6 спостерігається, що позитивне сальдо торговельного балансу Китаю, починаючи з 2018 року стрімко зростає, набувши у 2024 році позначки профіциту в 850 млрд дол. США. Росія і Бразилія продовжують отримувати значні прибутки від експорту сировини, забезпечуючи тим самим позитивне сальдо. З представлених країн Індія, через залежність від імпорту зовнішніх енергоносіїв демонструє зростаюче негативне сальдо торговельного балансу.

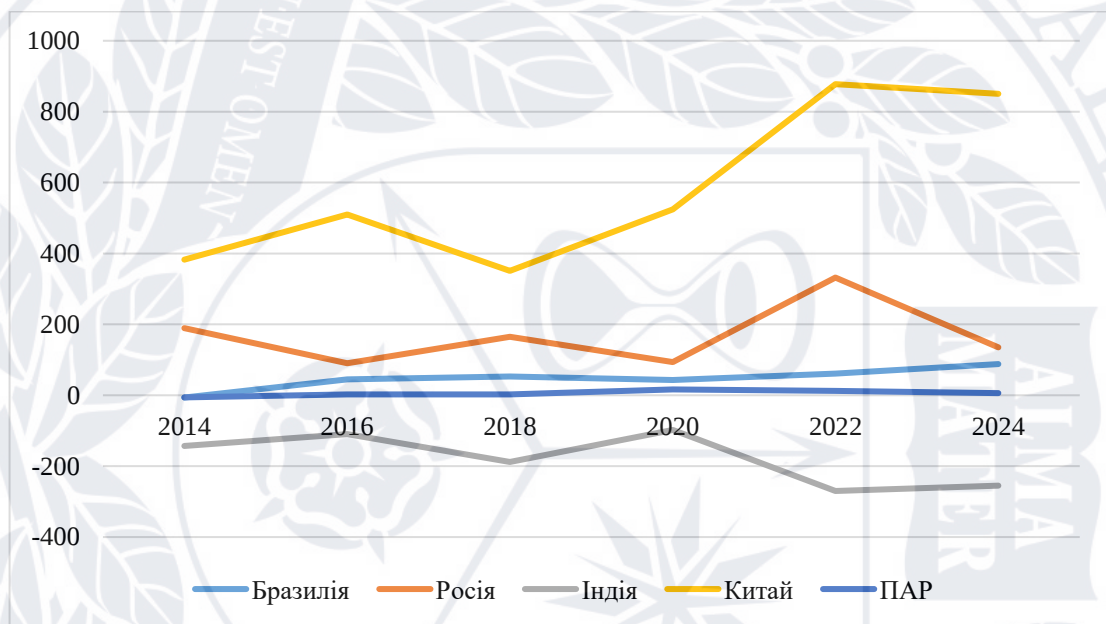

Рисунок 2.6 – Динаміка сальдо торговельного балансу країн-лідерів БРИКС за 2014–2024 роки, млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [35]

Тенденції на ринках праці залишаються найбільш критичною точкою для соціальної стабільності. Структурна криза в Південній Африці з хронічним безробіттям понад 30 % контрастує з низькими показниками в Китаї та росії, де, втім, спостерігається інша проблема — гострий дефіцит кадрів через демографічні чинники. У сфері зовнішньої торгівлі Китай продовжує домінувати як «світова фабрика» з колосальним профіцитом, тоді як Індія нарощує торговий дефіцит через імпорт енергоносіїв.

Серед країни-лідерів за обсягами експорту в 2024 р., представлених на рис. 2.7, лідерство за Китаєм. У Топ-20 країн-лідерів увійшли й інші країни БРІКС, зокрема, ОАЕ, Індія, росія.

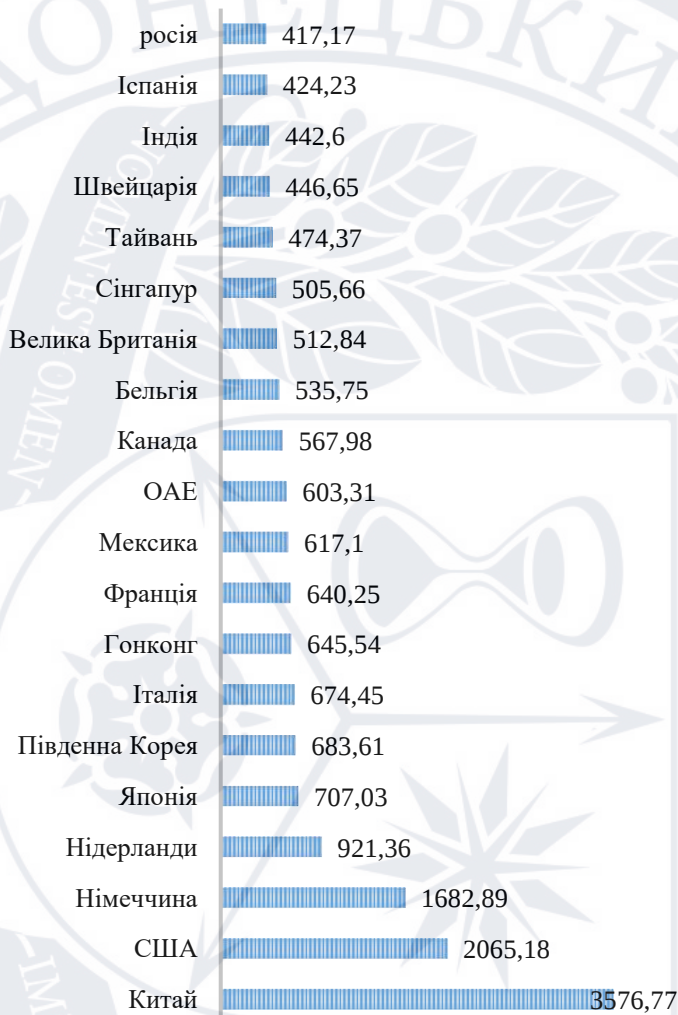

Рисунок 2.7 – Країни-лідери за обсягами експорту в 2024 році,
млрд дол. США

Джерело: складено автором за даними [37]

Таким чином, результати аналізу показують нерівномірність розвитку країн БРІКС, що обумовлено існуванням значних диспропорцій у динаміці основних макроекономічних показників. Безумовне домінування у блоці за китайською економікою, інші ж держави демонструють різні темпи зміни

досліджуваних показників, що вказує на нестабільність та гнучкість трансрегіонального інтеграційного співробітництва.

2.2 Інвестиційні відносини як складова партнерства БРІКС

Значна частка держав БРІКС у структурі світового валового внутрішнього продукту, частка населення та обсягів природних ресурсів дозволяють цим країнам акумулювати масштабні інвестиційні ресурси та реалізовувати інфраструктурні й інші важливі для розвитку економіки та бізнесу проєкти.

Динаміка чистого припливу прямих іноземних інвестицій у країнах БРІКС за 2014–2024 роки представлена на рис. 2.8.

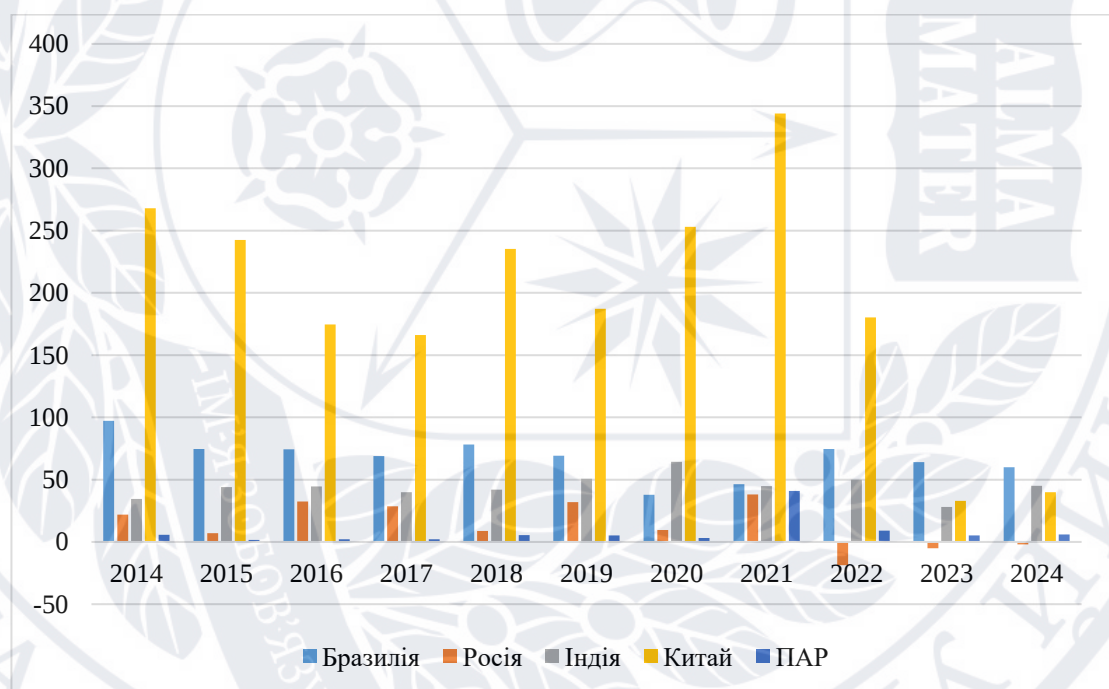

Рисунок 2.8 – Динаміка чистого припливу прямих іноземних інвестицій у країнах БРІКС, 2014–2024 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [38]

Як показують дані рис. 2.8, лідером за обсягом залучених інвестицій серед країн основних учасниць блоку є Китай, який акумулює понад 50 % усіх

ПІ. Проте в останні роки помітним є певне зниження інвестицій через політику «де-рискінгу» (de-risking) з боку західних компаній та уповільнення темпів зростання китайської економіки [39]. Зокрема, особливо помітним є падіння ПІ з 344 млрд дол. у 2021 році до 40 млрд дол. у 2024 році).

Індія, навпаки, стає головним бенефіціаром перенесення капіталів, демонструючи стабільний притік. Це відбувається завдяки демографічному дивіденду (перетворення на найбільш густонаселену країну світу) та урядовій програмі Production Linked Incentive (PLI). Уряд Нарендри Моді створив безпрецедентні податкові стимули для транснаціональних корпорацій, що переносять складання електроніки, виробництво фармацевтики та відновлювальної енергетики на територію Індії. Як наслідок, у період 2022–2025 років до Індії перемістилася значна частина виробничих ланцюгів таких гігантів як Apple, Foxconn та Samsung, що забезпечило стабільне зростання ПІ до рівня понад 60 млрд дол. США щорічно [40].

Бразилія демонструє іншу модель інвестиційної привабливості: крім традиційного агропромислового комплексу (вирощування сої, м'ясна промисловість) та глибоководного видобутку нафти (підсольові родовища), країна стала беззаперечним лідером Латинської Америки у сфері фінансових технологій. Регуляторна «пісочниця» Центрального банку Бразилії та запровадження системи миттєвих платежів PIX призвели до інвестиційного буму у фінтех-стартапи, які залучають мільярди доларів венчурного капіталу [41].

Росія після 2022 року фактично випала з глобального інвестиційного поля, фіксує від'ємні показники ПІ через вихід іноземних компаній. Після катастрофічного відтоку західного капіталу у 2022 році, російський уряд запровадив жорсткий контроль за рухом капіталу та розділив іноземних інвесторів на представників «дружніх» та «недружніх» країн. У 2024–2025 роках майже всі інвестиції в російську економіку (переважно у видобуток вуглеводнів, лісопереробку та автомобілебудування) формуються за рахунок китайських, індійських та, частково, еміратських інвесторів, проте ці обсяги

не здатні повноцінно компенсувати втрату західних технологій та капіталів [42].

ПАР залишається найменш привабливою серед досліджуваних країн через хронічну енергетичну кризу, проте зберігає статус фінансового та інвестиційного хабу для експансії компаній БРІКС на ринки країн Африки на південь від Сахари [43].

Обсяг інвестицій у китайську економіку тісно пов'язаний із великою кількістю транснаціональних корпорацій, що діють на території країни (136 із них входять до Fortune Global 500) [44]. Іноземні інвестори вбачають багато можливостей для співпраці або створення спільних підприємств з уже існуючими ТН [29]. Проте не всі галузі економіки Китаю є відкритими для іноземного інвестування.

Згідно китайського законодавства, в країні існують як сфери, в які дозволяється інвестувати (сільське господарство, лісовий сектор, тваринництво, текстильна промисловість, машинобудування та ін.), так і сфери, де іноземні інвестиції обмежені або заборонені повністю (ЗМІ, транспортний, військовий та фінансовий сектори).

Така політика Китаю у сфері інвестування спрямована на контроль за присутністю іноземних інвесторів та запобігання їхнього впливу на стратегічно важливі галузі економіки [45].

Інвестиції також допомагають підприємствам змагатися на ринку, запроваджуючи нові інновації, що можуть відрізнити їх від конкурентів і забезпечити перевагу [29].

Позиції Китаю у Глобальному інноваційному індексі (ГІІ) відображені на рисунку 2.9.

Іншим важливим аспектом підвищення конкурентоспроможності економіки Китаю на світовому ринку є активне стимулювання міжнародного співробітництва в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях» [47], що передбачає залучення інвестицій на суму понад 1 трлн дол. США [48; 29].

Історичне розширення БРІКС у 2024 році за рахунок приєднання ОАЕ, Ірану, Єгипту та Ефіопії докорінно змінило архітектуру блоку. Входження ОАЕ привнесло в об'єднання потужні фінансові ресурси суверенних фондів, що здатні компенсувати падіння прямих іноземних інвестицій у Китаї й відтік капіталу з росії.

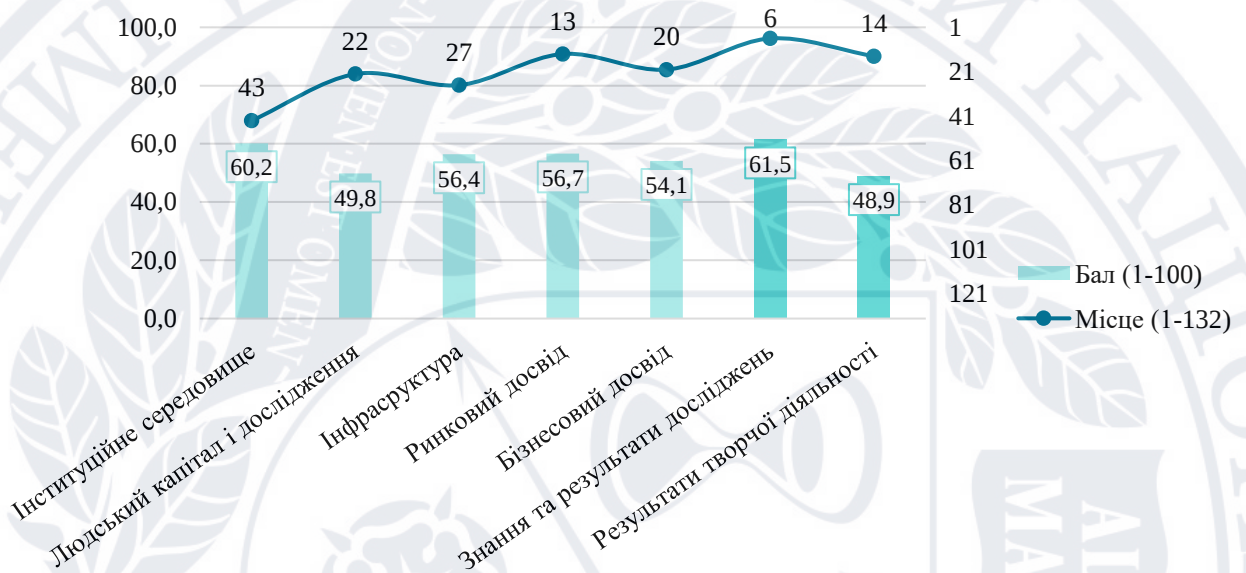

Рисунок 2.9 – Оцінка складових Глобального інноваційного індексу Китаю у 2023 році

Джерело: [29; 46]

Нові члени посилили контроль БРІКС над світовим енергетичним ринком, перетворивши трансрегіональне утворення на «БРІКС+», яке володіє стратегічним домінуванням у ресурсному вимірі.

Однак інтеграція нових країн поглиблює і внутрішні диспропорції. Поряд з технологічними та фінансовими лідерами тепер перебувають економіки з критичною інфляцією та високими суверенними ризиками. Успіх оновленого союзу в наступному десятилітті залежатиме від здатності вибудувати механізми взаємної підтримки, поглибити розрахунки в національних валютах та нівелювати залежність від західних фінансових інституцій.

БРІКС остаточно закріпив за собою статус альтернативного центру сили, проте його стійкість вимагатиме переходу від ресурсного домінування до глибокого технологічного й монетарного співробітництва.

Певним поштовхом для стимулювання залучення інвестицій в економіки країн є прогнозована монетарна політика, стабільність національної грошової одиниці країни та валютного курсу.

На рис. 2.10 відображено динаміку облікової ставки Центральних банків країн-лідерів блоку – Китаю, Індії, Бразилії. Зокрема, протягом 2015-2025 років простежується тенденція до зниження облікової ставки у Китаї. Починаючи з 5,35 % у 2015 р., Народний банк Китаю у 2016 р. знизив її до 4,35 %, у 2020 р. – до 3,85 %, а у 2025 р. – до 3 %. Така політика спрямована на стимулювання інвестицій, підтримку внутрішнього попиту та уникнення дефляційних ризиків. Китайська модель виглядає передбачуваною і стратегічною, адже ставка знижувалася поступово, без різких коливань, що створювало сприятливі умови для бізнесу та довгострокового планування [33].

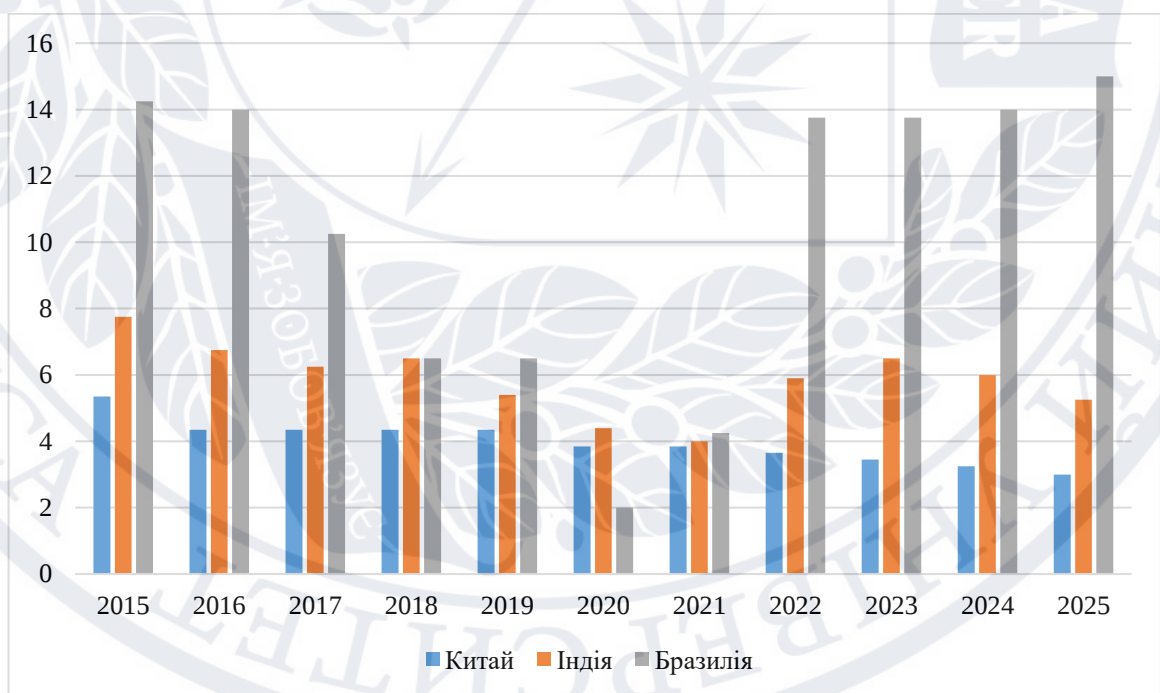

Рисунок 2.10 – Динаміка облікової ставки країн-лідерів БРІКС, 2015-2025 рр., %

Джерело: створено автором на основі [33; 49]

В Індії динаміка ставки мала деякою мірою циклічний характер. Поступове її зниження відбулося у 2016 році з 7,75 % до менше 7 % після чого і далі спостерігалось зниження до 4 % у 2021 р.. У наступні два роки, аби стримати зростання цін, облікову ставку було підвищено до 6,5 %, а у 2025 р. ставка знову знизилася до 5,25 %.

Таке маневрування Центрального банку Індії в сторону збільшення або зменшення облікової ставки свідчить на користь менш передбачуваної монетарної політики, адже Регулятор змушений швидко реагувати на зовнішні виклики.

Водночас, Бразилія демонструє найбільшу волатильність в розрізі досліджуваних країн. У 2015 р. ставка була відносно високою – 14,25 %, що викликане необхідністю проведення Центробанком рестрикційної монетарної політики, спрямованої на боротьбу з інфляцією. Протягом наступних років відбулося її поступове зниження до позначки у 2 % за даними на 2020 рік. Однак, уже у 2022 р. центральний банк був змушений різко підняти ставку до 13,75 %, а у 2025 р. – до 15 %. Це свідчить про нестабільність фінансової системи та необхідність жорстких заходів для стримування зростання цін.

2.3 Оцінка поточного стану внутрішнього співробітництва країн БРІКС

Різні сфери діяльності знаходяться в полі зору БРІКС [18]: промисловість, сільське господарство, транспорт, бізнес, медіа, культура, молодь, спорт, туризм, освіта, наука і технології, здоров'я, екологія, мир та безпека, торгівля, фінанси, статистика, аудит, урбанізація, молодіжна політика, конкуренція, праця та зайнятість, боротьба з корупцією, наркотиками, боротьба зі стихійними лихами тощо. Ці та інші питання вирішуються на щорічних зустрічах лідерів країн-членів БРІКС.

Важливим напрямком роботи БРІКС є проведення щорічних самітів, практику організації яких було започатковано у 2009 році. Спектр питань, що

узгоджувалися лідерами країн під час таких зустрічей розширювався з року в рік, охопивши питання, пов'язані з досягненням цілей сталого розвитку, реформи міжнародної фінансової системи, торгівлю, енергетику, технології.

У табл. 2.1 систематизовано саміти, що проходили між країнами-членами трансрегіонального об'єднання та коло основних завдань, що вирішувалися, закріплених у деклараціях, підготовлених за підсумками самітів.

Таблиця 2.1 – Результати внутрішнього співробітництва країн-членів БРІКС

№ з/п	Назва саміту, назва декларації	Дата та місце проведення саміту	Основні питання, що вирішувалися
1	2	3	4
1	1st BRIC Summit – Yekaterinburg Declaration	16 липня 2009 року (м. Єкатеринбург, рф)	Лідери країн опублікували спільну заяву, в якій підкреслили першочергову роль G20 у координації дій реагування на світову фінансову кризу 2008 року та закликали до нової, більш представницької міжнародної фінансової архітектури, яка б посилила представництво країн, що розвиваються, у МВФ та Світовому банку. На саміті лідери країн-членів БРІК підтримали розвиток багатосторонньої торгівлі, відкинули протекціонізм та наголосили на співпраці в науці, енергетиці, освіті та міжнародній гуманітарній допомозі як стабілізуючих важелів
2	2nd BRIC Summit	15 квітня 2010 року (м. Бразиліа, Бразилія)	Обговорено питання міжнародного порядку денного, а також конкретні кроки для просування співпраці та координації в рамках БРІК
3	3rd BRICS Summit – Sanya Declaration	14 квітня 2011 року (м. Санья, о. Хайнань, Китай)	Глави держав вітали приєднання Південної Африки до БРІКС та висловили сподівання на зміцнення діалогу та співпраці з Південною Африкою в рамках форуму. Висловлене прагнення до посилення миру, безпеки, розвитку та співпраці між країнами-членами БРІКС, а також прагнення зробити значний внесок у розвиток людства та встановлення більш справедливого і рівноправного світового порядку
4	Fourth BRICS Summit – Delhi Declaration	29 березня 2012 року (м. Делі, Індія)	Тема саміту: «Партнерство БРІКС заради глобальної стабільності, безпеки та процвітання». Розглядалися проблемні питання зміцнення партнерства заради спільного розвитку та розвиток співпраці на основі відкритості, солідарності, взаєморозуміння і довіри

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
5	5th BRICS Summit – eThekweni Declaration and Action Plan	27 березня 2013 року (м. Дурбан, Південна Африка)	Тема саміту: «БРІКС та Африка: партнерство для розвитку, інтеграції та індустріалізації». П'ятий саміт БРІКС завершив перший цикл самітів, де було підтверджено відданість держав-членів просуванню ідей міжнародного права, багатостороннього співробітництва та центральної ролі ООН у цій площині. Обговорення стосувалися зростаючої солідарності у рамках БРІКС, спільній меті держав внести свій вклад у глобальний мир, стабільність, розвиток та співпрацю. Було розглянуто роль країн-учасниць у міжнародній системі як таку, що ґрунтується на інклюзивному підході, спільній солідарності та співпраці між усіма країнами і народами
6	Sixth BRICS Summit – Fortaleza Declaration	15 липня 2014 року (м. Форталеза, Бразилія)	Для відкриття другого циклу самітів БРІКС темою обговорень було обрано «Інклюзивне зростання: сталий розвиток» відповідно до інклюзивної макроекономічної та соціальної політики, що проводиться країнами БРІКС та імперативу вирішення викликів для людства, що виникають через необхідність одночасного досягнення зростання, інклюзивності, захисту та збереження
7	VII BRICS Summit – Ufa Declaration	9 липня 2015 року (м. Уфа, рф)	Тема саміту: «Партнерство БРІКС – потужний фактор глобального розвитку». На саміті обговорювалися питання, що становлять спільний інтерес і пов'язані з міжнародним порядком денним, а також ключові пріоритети щодо подальшого зміцнення та розширення подальшої співпраці в рамках БРІКС. Лідери країн домовилися активізувати скоординовані зусилля у реагуванні на нові виклики, забезпеченні миру та безпеки, сприянні сталому розвитку, вирішенні питань викорінення бідності, нерівності та безробіття на благо народів та міжнародної спільноти. Підтверджено намір посилювати колективну роль країн-учасниць
8	8th BRICS Summit – Goa Declaration	15-16 жовтня 2016 року (м. Гоа, Індія)	Саміт на тему: «Побудова адаптивних, інклюзивних та колективних рішень». Наголошено на важливості подальшого зміцнення солідарності та співпраці БРІКС на основі спільних інтересів і ключових пріоритетів для подальшого зміцнення стратегічного партнерства в дусі відкритості, солідарності, рівності, взаєморозуміння, інклюзивності та взаємовигідної співпраці. Погоджено, що нові виклики глобальному миру та безпеці й сталому розвитку вимагають подальшої активізації зусиль

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
9	9th BRICS Summit – Xiamen Declaration	4 вересня 2017 року (м. Сямень, Китай)	У рамках теми «БРІКС: міцніше партнерство заради кращого майбутнього» країни-лідери прагнуть розвивати вже досягнуті успіхи, створюючи спільне бачення майбутнього розвитку БРІКС. Обговорено міжнародні питання, що становлять спільний інтерес і консенсусом ухвалили Сяменьську декларацію
10	10TH BRICS summit – Johannesburg Declaration	27 липня 2018 року (м. Йоганнесбург, ПАР)	Тема саміту: «БРІКС в Африці: співпраця заради інклюзивного зростання та спільного процвітання в умовах 4-ї промислової революції». Лідери країн-членів зустрілися з нагоди сторіччя від дня народження Нельсона Мандели, наголосили на визнанні його цінностей, принципів та відданості служінню людству, а також його внеску в боротьбу за демократію на міжнародному рівні, просування культури, забезпечення миру в усьому світі. Лідери висловили зобов'язання зміцнювати стратегічне партнерство на благо своїх народів шляхом сприяння миру, більш справедливому міжнародному порядку, сталому розвитку та інклюзивному зростанню, а також зміцнювати співробітництво, що ґрунтується на трьох стовпах, у сферах економіки, миру та безпеки, й міжособистісних обмінів
11	RASÍLIA Declaration – 11th BRICS Summit	14 листопада 2019 року (м. Бразилія, Бразилія)	Саміт проходив під гаслом «БРІКС: економічне зростання для інноваційного майбутнього». Підтверджено фундаментальну відданість принципу суверенітету, взаємної поваги та рівності, а також спільній меті побудови мирного, стабільного та процвітаючого світу. Ці концепції, цінності та цілі забезпечують міцну основу та чітке бачення взаємовигідної та прагматичної співпраці. Спираючись на роботу послідовних самітів у сферах економіки, миру та безпеки, а також міжособистісних обмінів, країни-члени БРІКС продовжуватимуть зміцнювати співпрацю на благо та добробут народів
12	XII BRICS Summit – Moscow Declaration	17 листопада 2020 року (м. Москва, рф)	У рамках теми «Партнерство БРІКС заради глобальної стабільності, спільної безпеки та інноваційного зростання», незважаючи на поточні несприятливі глобальні виклики, БРІКС зберіг імпульс та безперервність своєї діяльності, спрямованої на досягнення конкретних результатів на благо громадян. На саміті визнано рішучі зусилля рф щодо забезпечення розвитку стратегічного партнерства БРІКС у напрямках: політика та безпека, економіка та фінанси, культура, міжособистісні обміни, відзначено результати понад ста проведених заходів

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
13	XIII BRICS Summit – New Delhi Declaration	9 вересня 2021 року (м. Делі, Індія)	На саміті з нагоди знаменної 15-ї річниці БРІКС було підтверджено відданість посиленню співпраці всередині країн БРІКС за напрямками: політика та безпека, економіка та фінанси, а також культурний обмін
14	XIV BRICS Summit – Beijing Declaration	23-24 червня 2022 року	Саміт під гаслом «Сприяння високоякісному партнерству БРІКС, початок нової ери глобального розвитку». У дусі БРІКС, що характеризується взаємною повагою та розумінням, рівністю, солідарністю, відкритістю, інклюзивністю та консенсусом, країни домовилися зміцнити взаємну довіру, поглибити взаємовигідну співпрацю всередині БРІКС та налагодити тісніші міжособистісні обміни. Наголошено на важливості подальшого посилення солідарності та співпраці на основі спільних інтересів та ключових пріоритетів для подальшого зміцнення стратегічного партнерства
15	XV BRICS Summit – Johannesburg II Declaration	22-24 серпня 2023 року (м. Сендтон, ПАР)	На саміті «БРІКС та Африка: партнерство для взаємного прискореного зростання, сталого розвитку та інклюзивного багатостороннього розвитку». Наголошено на важливості розвитку БРІКС за напрямками: політичний та безпековий, економічний та фінансовий, культурний та міжособистісна співпраця, а також на посиленні стратегічного партнерства для сприяння миру, справедливому міжнародному порядку, сталому розвитку та інклюзивному зростанню
16	XVI BRICS Summit – Kazan Declaration	23 жовтня 2024 року (м. Казань, рф)	XVI саміт БРІКС відбувся під темою: «Зміцнення багатосторонності заради справедливого глобального розвитку та безпеки». Наголошено на важливості подальшого посилення солідарності та співпраці БРІКС на основі спільних інтересів та ключових пріоритетів, а також подальшого зміцнення стратегічного партнерства
17	XVII BRICS Summit – Rio de Janeiro Declaration	6-7 липня 2025 року (м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія)	Тема саміту: «Зміцнення глобальної співпраці Півдня для більш інклюзивного та сталого управління». Головування Бразилії визначило пріоритетами глобальну співпрацю в галузі охорони здоров'я, торгівлі та фінансів, зміні клімату (як місток до COP-30), управління штучним інтелектом та інституційну оптимізацію. Окрім декларації лідерів саміту БРІКС, було прийнято ще три підсумкові документи: Рамкову декларацію про фінансування клімату; Заяву про глобальне управління штучним інтелектом; Партнерство БРІКС з ліквідації соціально детермінованих захворювань

Джерело: складено автором за даними [18]

Розглянемо результати останнього саміту, який проходив 6-7 липня 2025 року в м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія під назвою: «Зміцнення глобальної співпраці Півдня для більш інклюзивного та сталого управління» за участю країн-партнерів БРІКС, а також запрошених країн та міжнародних організацій. Вони підтвердили свою відданість виконанню рішень та декларацій, прийнятих на саміті, включаючи Рамкову декларацію лідерів БРІКС щодо фінансування кліматичних заходів, Заяву лідерів БРІКС щодо глобального управління штучним інтелектом та Партнерство БРІКС щодо ліквідації соціально детермінованих захворювань. Міністри країн підтвердили свою відданість багатосторонності, багатополарності й дотриманню норм міжнародного права, включаючи цілі та принципи, закріплені в Статуті ООН, сприянні співробітництву між державами на основі принципів солідарності, демократії, невтручання у внутрішні справи інших держав, інклюзивності, співпраці та консенсусу, суверенної рівності, взаємної поваги, розуміння та справедливості.

Підтвердили своє зобов'язання забезпечити більш змістовну участь і представництво країн, що розвиваються, а також найменш розвинених країн, особливо Азії, Африки, Латинської Америки та Карибського басейну в глобальних процесах. Закликали до своєчасного досягнення справедливого географічного представництва в Секретаріаті Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організаціях, а також до підвищення ролі та представництва жінок на всіх рівнях керівництва в цих організаціях. Наголосили на необхідності того, щоб процес відбору та призначення керівників та керівних посад керувався принципами прозорості та інклюзивності й здійснювався відповідно до положень статті 101 Статуту ООН.

Міністри країн підтвердили необхідність співпраці всіх країн у просуванні та захисті прав людини й основоположних свобод відповідно до принципів рівності та взаємної поваги, а також боротьби з усіма формами дискримінації. Наголошено на необхідності активізації боротьби з расизмом,

расовою дискримінацією, ксенофобією та пов'язаною з ними нетерпимістю, а також дискримінацією за ознакою релігії, віри чи переконань.

Учасники вітали проголошення Генеральною Асамблеєю ООН другого Міжнародного десятиліття людей африканського походження (2025–2034), рішення Африканського Союзу оголосити 2025 рік роком «Справедливості для африканців та людей африканського походження через репарації» та визнали зусилля Африканського Союзу щодо подолання руйнівної спадщини колоніалізму та работоргівлі. Міністри також відзначили другий саміт Африка–КАРІКОМ, що відбувся в Аддис-Абебі у вересні 2025 року, з метою сприяння економічним, соціальним та політичним відносинам між африканським континентом та країнами зі значною кількістю населення людей африканського походження.

Міністри відзначили поточний глобальний контекст поляризації та недовіри і закликали до глобальних дій для зміцнення міжнародного миру та безпеки. Вони закликали міжнародну спільноту реагувати на ці виклики та пов'язані з ними загрози безпеці за допомогою політико-дипломатичних заходів для зниження потенціалу конфліктів і наголосили на необхідності участі в зусиллях щодо запобігання конфліктам, зокрема шляхом усунення їх корінних причин.

Міністри підтвердили свою тверду відданість зміцненню багатосторонньої співпраці для вирішення гуманітарних криз у всьому світі, готовність координувати позиції з метою підвищення інклюзивності та посилення голосу країн Глобального Півдня в системі глобального економічного управління.

Було висловлено готовність продовжувати посилювати співпрацю з Африканським Союзом для вирішення проблем, зокрема економічної вразливості, відповідно до прагнень Порядку денного Африканського Союзу на період до 2063 року та його другого десятирічного плану реалізації [50].

Таким чином, трансрегіональне інтеграційне об'єднання БРІКС є важливою платформою для взаємодії з іншими країнами, що розвиваються,

сприяючи їхній більш активній участі у формуванні міжнародної політики. У 2024 році відбулося розширення блоку за рахунок нових країн-членів, серед яких Саудівська Аравія, Іран, Єгипет, Ефіопія, ОАЕ, а у 2025 році – розширення за рахунок Індонезії, що сприяло зміцненню його геополітичного впливу на глобальному рівні.

Висновки до розділу 2

Сьогодні трансрегіональне інтеграційне об'єднання БРІКС охоплює 4 частини світу та 3 континенти, 49,5 % населення світу, 40 % світового ВВП. У зв'язку з наявністю значного трудового потенціалу, природних та капітальних ресурсів – має суттєві економічні переваги. Тільки аграрний сектор цих держав забезпечує близько 50 % світового виробництва свинини, близько 35 % яловичини, 35 % м'яса птиці, понад 40 % пшениці.

Такі країни-члени об'єднання БРІКС як Бразилія, ПАР, росія мають значний ресурсний потенціал енергоносіїв. Тенденції ж у світовій економіці характеризуються зростаючим попитом на енергоносії, особливо з боку Китаю й Індії – дві економіки світу з найбільшою чисельністю населення та, відповідно, потужним потенціалом робочої сили.

Результати аналізу динаміки основних макроекономічних показників країн-лідерів БРІКС підтвердили нерівномірність розвитку держав блоку, що обумовлено існуванням значних диспропорцій у досліджуваних трендах. Безумовне домінування в об'єднанні спостерігається за економікою Китаю, інші ж країни демонструють різні темпи зміни показників, що вказує на нестабільність та гнучкість трансрегіонального інтеграційного співробітництва.

Значна частка держав БРІКС у структурі світового валового внутрішнього продукту, населення та природних ресурсів дозволяють цим країнам акумулювати масштабні інвестиційні ресурси та реалізовувати інфраструктурні проекти. Результати проведеного аналізу показали лідерство

за обсягами залучених прямих іноземних інвестицій серед країн-лідерів блоку Китаю, який акумулює понад 50 % усіх ПІІ.

Важливим напрямком роботи БРІКС є проведення щорічних самітів, практику організації яких було започатковано у 2009 році.

Спектр питань, що узгоджувалися лідерами держав-учасниць трансрегіонального об'єднання БРІКС під час таких зустрічей розширюється з року в рік, охоплюючи не тільки питання інвестиційного співробітництва, а й проблеми, пов'язані з досягненням цілей сталого розвитку, реформами міжнародної фінансової системи, торгівлі, енергетики, технологій, освіти і науки.

БРІКС виступає важливою платформою для взаємодії країн, що розвиваються, членів блоку, сприяючи їхній більш активній участі у формуванні міжнародної політики.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРАЇН БРІКС В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

3.1 Перспективи розширення міжнародного економічного співробітництва країн БРІКС

Світобудова сучасного світу характеризується об'єднанням країн задля спільного подолання проблем глобального масштабу. Група БРІКС являє собою трансконтинентальний вимір взаємодії країн, що розвиваються, – країн з різними структурами економіки, але спільними ідеями та цілями. Деякі фахівці вважають, що серед можливих перспективних шляхів розширення об'єднання є його трансформація у повноформатний механізм взаємодії для вирішення найважливіших питань політики, економіки і фінансової сфери. Цей механізм буде сприяти збалансованому розвитку міжнародних відносин та ефективному глобальному керуванню [51].

Попри це, з огляду на сучасні тенденції, розширення блоку БРІКС може на перспективу переслідувати і досягнення значно ширшого спектру цілей, які можуть створювати і загрози і вносити дисбаланси у поточний стан світової економіки.

Для більш ґрунтовного вивчення цієї проблеми нами було проведено аналіз сильних сторін, слабких, можливостей та загроз діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС.

Важливим інструментом оцінки впливу на результати діяльності є проведення SWOT-аналізу (strengths, weaknesses, opportunities, threats). Мета SWOT-аналізу – надати висновки про сильні і слабкі сторони діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС у зв'язку із зовнішніми можливостями і загрозами.

Результати SWOT-аналізу узагальнюються у вигляді матриці (рис. 3.1), а безпосередньо SWOT – аналіз діяльності інтеграційного об'єднання БРІКС відображено на рис. 3.2.

Зовнішні (неконтрольовані)	Можливості	Загрози
Внутрішні (контрольовані)	Сильні сторони	Слабкі сторони

Рисунок 3.1 – SWOT-аналіз

Джерело: складено автором

Розширення БРІКС залишається фактором, що трансформує систему міжнародних відносин. Хоча блок створювався радше як економічний, зростання впливу Китаю на світовій арені свідчить про поступову зміну балансу сил. Крім того, приєднання нових країн, і особливо тих, які мають напружені відносини із західними демократіями, ще більше посилює конфронтацію та поляризацію між ключовими суб'єктами міжнародних відносин.

Вступ Південної Африки до блоку мав, окрім іншого, ще одне важливе політико-організаційне надбання. Ще до виникнення БРІК Індія, Бразилія та Південна Африка у 2003 р. об'єдналися в рамках діалогового форуму ІБЮА (чи ІБСА – IBSA) [51]. Склалася неординарна ситуація: паралельно з БРІКС діє потрійний союз, що включає більшість її членів і який переслідує, за великим рахунком, ті ж політичні та економічні цілі [52].

У контексті розширення блоку за участю Саудівської Аравії та Об'єднаних Арабських Еміратів важливо зазначити, що Саудівська Аравія, як найбільша економіка серед арабських країн та один з провідних світових виробників нафти, значно зміцнює економічний та енергетичний потенціал об'єднання. Країна також відіграє важливу роль у мирних переговорах щодо найважливіших подій світу, таких як повномасштабне вторгнення росії в Україну.

	Можливості		Загрози	
	Зовнішні фактори			
	- поява нових держав-членів трансрегіонального інтеграційного об'єднання; - розширення співробітництва у різних секторах економіки між державами-членами БРІКС; - посилення конкурентних позицій у світовій економіці; - підвищення доходів населення країн-членів та рівня їхнього добробуту; - розвиток інформаційних технологій; - доступ до сучасних технологій Китаю, Індії з боку росії через співробітництво; - перспективи розширення блоку за участю Туреччини можуть позитивно вплинути на мирні домовленості щодо війни в Україні; - розвиток локальних валют через зростання обсягів операцій між країнами-членами у цих валютах з метою дедоларизації		- втрата конкурентних переваг державами-членами «G7»; - перспективи послаблення економічних позицій держави-члена БРІКС росії внаслідок війни, яку вона розпочала проти України та застосованих проти неї світових санкцій; - напруга між країнами-членами БРІКС внаслідок деяких невирішених територіальних конфліктів: китайсько-індійські прикордонні конфлікти в Гімалаях та долині Гальван (2020 р.); російсько-китайський конфлікт в районі річок Уссурі та Амур (1969 р.); - розширення домовленостей між державами-членами блоку, що сприяють мінімізації впливу санкцій на росію та дозволяють їх обходити; - економічні проблеми (нестабільність цін на енергоносії, тарифи); - соціальні, регуляторні та геополітичні фактори; - ймовірність витіснення долара з якості резервної світової валюти внаслідок можливого на перспективу створення об'єднанням альтернативної світової валюти; - руйнування загального світового порядку в економіці, політиці, торгівлі; - поширення глобальних проблем; - необхідність адаптації глобальної економіки до сучасних викликів; - загрози, які можуть виникати через сукупність політичні, культурні, релігійні, територіальні протиріччя; - перетворення блоку БРІКС з економічного на геополітичний блок	
	Сильні сторони		Слабкі сторони	
	Внутрішні фактори			
	- значна кількість держав-учасниць з великою кількістю населення, наявними природними ресурсами, які демонструють зростаючі темпи економічного розвитку; - зростання ваги та ролі трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС та його вплив на світову економіку; - розгалужені сфери спільної діяльності країн-учасниць		- вразливість економік країн-членів, як економік, що розвиваються, до макроекономічних шоків; - нерівномірність економічного розвитку країн-учасниць об'єднання; - недостатнє фінансування модернізації; - залежність від зовнішніх факторів; - відсутність спільного бюджету, а також керуючого фінансового органу; - різнополярність політичних, культурних, релігійних, територіальних протиріч у поглядах держав-членів	

Рисунок 3.2 – SWOT-аналіз діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС

Джерело: розроблено автором

Однак до БРІКС знову приєдналися країни, які мають радикально різні погляди на певні конфлікти, що також може вплинути на функціонування блоку. Тому можна стверджувати, що як створення, так і розширення БРІКС було наслідком прагнення окремих урядів зменшити вплив західних демократій [34].

Також факт приєднання до блоку Ірану та Об'єднаних Арабських Еміратів додає нових геополітичних можливостей для БРІКС, а отже, ще більше загострює конкуренцію із західними демократіями. Зокрема, це стосується спроб створити нову економічну та торговельну систему, оскільки країни-члени досліджуваного інтеграційного утворення намагаються запровадити альтернативні механізми послаблення долара США в міжнародній торгівлі [34].

Окрім того, факт приєднання до БРІКС підсанкційного Ірану може служити механізмом обходу санкцій. Приєднання Ірану до блоку призводить до кращої співпраці з китайським урядом, оскільки він з 2009 р. розробляє альтернативу платіжної системи SWIFT (англ. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications), яка отримала назву CIPS (англ. Cross-Border Interbank Payment System) [53]. Ця система включає близько 1300 банків у 100 країнах світу, що послаблює ефект санкцій проти терористичних та недемократичних урядів [54].

Об'єктивною основою поглиблення співпраці Росії, ПАР, Бразилії Індії і Китаю є також наростання сучасних глобальних регіональних викликів в сферах міжнародної торгівлі та інтернаціоналізованого виробництва. У стратегічній перспективі у Росії, Індії та Китаю є широкі можливості співпраці в таких масштабних трансконтинентальних проєктах, як будівництво нафто- і газопроводів, що сполучають Центральну, Північно-східну і Південну Азію. Великий потенціал співпраці лежить і в науково-технічній області [52].

Хоча блок БРІКС поки не є надто великим, але він пропагує ідею піднесення Глобального Півдня над глобальною Північчю і така політика може виступати фактором у формуванні нового геополітичного порядку як

альтернативи західним демократичним цінностям, очолюваним урядом Китаю.

3.2 Асиметрія економічного розвитку БРІКС та G7 як геополітичних блоків, конкуруючих за глобальне лідерство та альтернативну модель світового порядку

У сучасному світі спостерігається певна асиметрія економічного розвитку двох конкуруючих, у першу чергу, за сфери впливу блоків країн – БРІКС та G7, де перебуванню у позиції стагнації економічного розвитку промислово-розвинених країн світу, представлених G7, протистоїть стрімкий поступ країн, що розвиваються, зокрема, тих, які входять до трансрегіонального об'єднання держав БРІКС. Це примножує ризики трансформації соціально-економічних протиріч у відкриті геополітичні конфлікти [55].

Економічний розрив між країнами БРІКС і G7 стабільно зменшується. Скорочення асиметрій економічного розвитку підтверджує, в тому числі, динаміка ВВП за ПКС геополітичних блоків. Група країн БРІКС збільшує свою частку у світовому експорті та імпорті товарів і, як очікується, найближчим часом перевищить групу G7 [56].

Досить показовими є дані Індексу економічної складності (Economic Complexity Index, ECI), розробленого фахівцями Гарвардського університету, який вимірює здатність країни виробляти та експортувати складні, високотехнологічні товари і ранжує держави за різноманітністю та складністю того, що вони експортують, а не лише за кількістю. Складність вимірюється за чотирма вимірами: торговельні потоки (ECI Trade), патенти (ECI Technology), дослідницькі публікації (ECI Research) та зайнятість у сфері програмного забезпечення (ECI Software) — кожен з яких відображає різні аспекти продуктивних ноу-хау країни [57].

Ключовим застосуванням індексу економічної складності є прогнозування довгострокового економічного зростання. Згідно з прогнозами [58], країни БРІКС лідируватимуть у світовому зростанні протягом наступного десятиліття з очікуваним середнім темпом зростання 2,43 % на чолі з Індією (4,2 %), ПАР (3,1 %) та Бразилією (3 %). Очікується, що економічне зростання в G7 становитиме в середньому 1,44 % [55].

Внаслідок уведених проти країни-агресора санкцій з боку ЄС та США, як результат війни, яку вона розпочала проти України, саме росія, в пошуках економічних та політичних союзників, виступила з відповідною ініціативою перетворення БРІКС з неформального об'єднання у дієвий інститут.

З метою фінансування інфраструктурних проєктів та проєктів сталого розвитку в країнах БРІКС та інших країнах, що розвиваються у 2014 році було створено Національний банк розвитку (New Development Bank, NDB) країн БРІКС, зі штаб-квартирою в Шанхаї (Китай), який офіційно розпочав свою роботу в 2015 році. Початковий статутний фонд банку становив 50 мільярдів доларів США, розподілених між країнами-засновниками – Бразилією, Індією, Китаєм, ПАР та росією).

На думку експертів, створення Національного банку розвитку блоку БРІКС з іншого боку оцінюється як своєрідний Міжнародний валютний фонд для країн-учасниць [59].

Важливим фактором фінансової безпеки країн блоку на випадок нетривалих валютних криз або проблем з ліквідністю є так званий Резервний фонд БРІКС – Непередбачувані валютні резерви (CRA), створений відповідно до підписаної Угоди про умовні резерви БРІКС.

У структурі фонду 100 млрд дол. США. Внески країн-учасниць складають: Китай – 41 млрд дол. США, Бразилія, Індія та Росія – по 18 млрд дол. США, ПАР – 5 млрд дол. США [60; 61].

Окрім того, ще одна ініціатива країни-агресора – це ініційована у 2014 році ініціатива створення Енергетичної асоціації БРІКС з резервним банком палива і власним інститутом з метою забезпечення енергетичної безпеки,

диверсифікації джерел постачання та підвищення енергоефективності шляхом створення інституту геополітики, резервних банків палива, посилення співпраці між основними постачальниками енергоресурсів (росія, Бразилія), з одного боку, а з іншого – зі споживачами (Китай, Індія).

Серед країн-членів БРІКС росія також активно просуває систему ГЛОНАСС (Глобальну навігаційну супутникову систему) — космічну систему навігації, яка є певним аналогом американської GPS і яка використовує 24 супутники для визначення точного місцезнаходження, швидкості, часу в цивільних і військових цілях (зокрема для наведення ракет). Мета такого просування — підвищити конкурентоспроможність системи через інтеграцію з національними навігаційними системами країн-учасниць.

Попри те, що експерти НАТО з недовірою ставляться до можливості перетворення БРІКС на повноцінний військовий альянс через відсутність спільної військової доктрини та централізованого командування, стратегічна співпраця між Росією, Китаєм та іншими учасниками блоку може мати довгострокові наслідки для глобальної безпеки. Росія та Китай активно аналізують помилки, допущені у війні проти України, що може бути корисним для підготовки до потенційних конфліктів, таких як ситуація навколо Тайваню» [23].

Крім того, The Times зазначає, що БРІКС прагне створити картель зі стратегічних металів, що включає кобальт, мідь і літій – важливі ресурси для енергетичних технологій та військової промисловості. Саудівська Аравія вже розглядає можливість розширення своїх ресурсних запасів у рамках цього об'єднання, а приєднання Демократичної Республіки Конго та Чилі може ще більше зміцнити контроль БРІКС над критично важливими матеріалами [23].

Сьогодні Китай бере активну участь у військових навчаннях з Єгиптом у Червоному морі. Ця ініціатива є частиною плану Пекіна щодо зміцнення своїх позицій у регіоні, контролюючи ключові морські торгові шляхи. У

рамках спільних навчань китайські винищувачі навіть пролітали низько над пірамідами, що стало символом зміцнення китайсько-єгипетських відносин.

Водночас Іран пропонує Росії свої ракети малої дальності Fath-360, що можуть бути використані для ударів по українських містах. У відповідь Росія постачає Ірану продукти харчування, зокрема соєві боби, обходячи міжнародні санкції. Такий обмін вказує на поступову мілітаризацію економічного співробітництва в межах БРІКС [23], що може створювати певні безпекові загрози у світі.

У свій час експерти Visualcapitalist провели відповідні дослідження і сформували прогноз ще тоді на кінець 2025 року, згідно з яким на БРІКС у 2025 році буде припадати приблизно 27 % світового валового внутрішнього продукту, у той час як на країни G7 припаде 45 %. Таким чином, стверджувати про «паритет» зарано. У той же час, було зазначено, що БРІКС активно нарощують свій потенціал [62]. Зокрема, на кінець 2025 року обсяги міжнародної торгівлі між державами блоку БРІКС без використання американського долара перевищили суму в 1 трильйон доларів [33].

Важливим питанням порядку денного країн БРІКС є можливість створення на перспективу альтернативної фінансової системи, а також єдиної валюти, що може мати суттєві наслідки для світової економіки через зниження залежності від американського долара.

Майже всі країни-члени блоку БРІКС ще до 2022 року розробили власні незалежні національні платіжні системи. Індія ініціювала створення спільної цифрової валюти, серед варіантів забезпечення якої розглядалися такі товари, як золото, рідкісноземельні елементи, території й інші ресурси. Водночас, наприкінці 2024 – початку 2025 років через тиск з боку США, адже у січні 2025 року, президент США Д. Трамп після офіційної інавгурації відреагував на спроби країн-членів БРІКС відмовитися від долара США, заявивши, що заміна долара США як основної торговельної валюти будь-якою резервною валютою призведе до введення 100 % мита [63], росія відмовилася від ідеї створення єдиної валюти БРІКС, сфокусувавшись на інших альтернативних

можливостях у цій площині, а також на можливостях розширення використання у взаємних розрахунках між країнами-членами місцевих валют (юань, рупія, рубль).

Зокрема, країни БРІКС вивчають можливість об'єднання цифрових валют своїх центральних банків задля створення спільної платіжної системи для торгівлі та туризму. Особливо активно в цьому напрямі діє Індія. Резервний банк Індії запропонував пов'язати національні цифрові валюти центральних банків країн блоку, щоб спростити транскордонні платежі у торгівлі та туризмі. Якщо дана ініціатива буде остаточно схвалена, це стане першим формальним кроком до спільної рамки для цифрових валют БРІКС. Обговорення зменшення залежності від долара тривають давно, але тепер фокус – не на спільній валюті, а на платіжній інфраструктурі. Йдеться про Brics Pay: єдину платіжну платформу без запровадження спільної валюти. Мета – транскордонні розрахунки в національних валютах, без доларових клірингових центрів, а також систем на зразок SWIFT (англ. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) [64].

Слід також зазначити, що центральні банки Китаю, ОАЕ, Таїланду, Гонконгу планують реалізувати проєкти цифрових валют для транскордонних розрахунків, роблять певні кроки у цьому напрямку.

При цьому жодна з великих країн БРІКС ще не запровадила цифрову валюту центрального банку в повному обсязі – усі перебувають на етапі пілотних проєктів. Невизначеними залишаються як технічна сумісність систем, так і регуляторні питання, зокрема доступ до даних, механізми врегулювання торговельних дисбалансів і структура управління [64].

Таким чином, з огляду на вище зазначене, можна акцентувати увагу на зростанні ролі та потенціалу держав трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС у світовій економічній системі, а також про геополітичний вплив країн блоку. Проте, залишаються недостатньо врегульованими деякі сфери співробітництва країн об'єднання, які не забезпечують своєчасності та синхронності прийняття рішень під впливом змін економічної ситуації у світі.

Зокрема, проблемними питаннями залишаються: напружені геополітичні відносини між двома країнами-лідерами блоку з найбільшою чисельністю населення у світі – Китаєм та Індією; посилення внутрішньої конкуренції між Росією, Китаєм та Індією за сфери впливу в азійському регіоні; неналежний рівень оцінювання економічного впливу з боку Китаю на економіки Південно-Африканської Республіки, Індії та Бразилії; існування соціально-економічних відмінностей між країнами; подекуди різні економічні інтереси держав блоку, відсутність Угоди про зону вільної торгівлі, яка б дозволила уніфікувати загальні правила торгівлі між країнами-членами об'єднання.

3.3 Тенденції глобалізаційних перетворень на фоні розвитку БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення України

Розширення БРІКС відбувається в умовах нових викликів для міжнародної системи безпеки, зокрема зростання кіберзагроз, активізації недержавних акторів та загальної мілітаризації. Традиційні правові механізми, встановлені Гаазькими конвенціями більше не відповідають типам конфліктів, з якими сьогодні стикається світ, що ускладнює зовнішньополітичне позиціонування нових членів БРІКС та їх здатність зберігати нейтралітет перед обличчям зростання геополітичної напруженості [65].

У 20-ті роки ХХІ ст. можемо стверджувати, що світ стає дедалі більш багатополярним і на противагу до Західних країн з економіко-політичним центром у США та ЄС формується коаліція країн, що активно розвиваються, мають економічні переваги через наявність суттєвих трудових, природних та капітальних ресурсів. У глобальній економіці ці країни об'єдналися в рамках інтеграційного утворення БРІКС, яке декларує прагнення захисту економічних інтересів усіх його членів та приймання глобальних рішень з огляду на можливості розв'язання проблем розвитку країн Глобального Півдня. Тому важливим є питання визначення основних тенденцій глобалізаційних перетворень на фоні поширення та популяризації БРІКС [32].

Ключові тенденції глобалізаційних перетворень за участю БРІКС систематизовані у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Тенденції глобалізаційних перетворень за участю БРІКС

Тенденції глобалізаційних перетворень за участю БРІКС	Характеристика тенденцій
1	2
Посилення трендів багатополарності	Держави блоку БРІКС створюють нові форми інтеграції, на кшталт трансрегіональних інтеграційних угруповань, трансформуючи в такий спосіб сучасні форми міжнародних економічних відносин
Глобалізація з «південним» акцентом	БРІКС, як потужний блок, представляє інтереси країн, що розвиваються. Кидаючи виклик західній гегемонії на чолі з G7, блок БРІКС намагається в такий спосіб вплинути на перегляд правил світової торгівлі та розподілу інвестицій
Інституціоналізація співробітництва	Тенденції розширення трансрегіонального економічного співробітництва БРІКС, а також створення власних інституцій, зокрема, Національного банку розвитку, Резервного фонду БРІКС – Непередбачувані валютні резерви, ініціатива створення Енергетичної асоціації БРІКС з резервним банком палива і власним інститутом, активне просування росією системи ГЛОНАСС (Глобальна навігаційна супутникова система) — космічної системи навігації, що виступає аналогом американської GPS тощо – все це вказує на спроби з боку об'єднання БРІКС сформувати альтернативну систему глобального управління
Зміна економічного впливу	Відбувається суттєве зростання економічної ваги країн-членів БРІКС, що впливає на трансформацію глобальних економічних перетворень, сприяючи зменшенню залежності від існуючих західних центрів впливу
Дедоларизація	У взаєморозрахунках між державами БРІКС збільшуються можливості використання локальних валют, що сприяє послабленню позицій американського долара, як валюти з найбільшим обсягом транзакцій
Трансформація світової фінансової архітектури	Майже всі країни-члени блоку БРІКС вже розробили власні незалежні національні платіжні системи, також вивчаються можливості об'єднання цифрових валют країн для створення спільної платіжної системи. В цілому під впливом розширення БРІКС та ініціатив, які пропонуються й поетапно впроваджуються відбувається поступова трансформація світової фінансової архітектури, де блок відіграє роль рушія нових інтеграційних процесів, часто всупереч усталеним нормам західних моделей глобалізації

Продовження таблиці 3.1

1	2
Трансформація глобальних ланцюгів доданої вартості	Відбувається перехід від західно-центричної моделі глобалізації до багатополлярної. Держави-члени блоку БРІКС змінюють структуру світової торгівлі й виробничих мереж, виступаючи одночасно як виробники, споживачі та джерела сировини. На місці довгих глобальних ланцюгів, які спрямовані на Захід, відбувається процес формування регіональних виробничих мереж навколо двох потужних економік блоку – Китаю та Індії, що сприяє зниженню залежності від західних ринків. При цьому, використання сучасних технологій дозволяє країнам блоку скорочувати кількість етапів у ланцюгах через автоматизацію виробничих процесів, а також змінювати модель інновацій з централізованої на більш децентралізовану

Джерело: складено автором

У березні 2022 року Генеральна Асамблея ООН проголосувала за резолюцію проти повномасштабного вторгнення росії до України. В цілому 141 країна підтримала це рішення, 35 утримались та не підтримали його [66]. У лютому 2023 року на Генеральній Асамблеї ООН відбулося ще одне голосування, під час якого порушено питання негайного припинення війни [67]. Але досить цікавими є результати голосування з боку держав блоку БРІКС. Зокрема, адже під час голосувань 2022 р. та 2023 р. підтримала резолюції Бразилія, тоді коли Китай, Індія, ПАР, Єгипет утримались під час обох голосувань. З огляду на це, можна зробити висновок, що країни блоку можуть узгоджувати результати голосування.

Розглядаючи результати впливу об'єднання БРІКС на перспективи розвитку та повоєнне відновлення української економіки, вважаємо за доцільне звернути, в першу чергу, увагу на можливі загрози такого розширення, що пов'язані з використанням доброзичливих відносин між країнами-членами, формування домовленостей між ними з важливих питань, що сприятиме мінімізації впливу санкцій на російську економіку, або дозволятиме рф діяти в обхід цих санкцій. Можливі тактичні перемоги країни-агресорки на полі бою, ймовірність замороження конфлікту і, як наслідок,

закріплення за нею окупованих територій сприятиме на перспективу формуванню та посиленню упередженого ставлення світової спільноти у питаннях фінансової підтримки України з метою забезпечення макроекономічної стабільності.

Перспективи дедоларизації через поки що розширення розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності між країнами-членами БРІКС локальними валютами, сприятиме зміні пріоритетів основних партнерів України – США, країн ЄС, – їх переключенню з вирішення геополітичних проблем на відстоювання власних економічних інтересів.

Певні загрози, як результат розширення блоку, також можуть виникати через спектр політичних, територіальних, культурних і релігійних протиріч.

Натомість, перспективи розширення БРІКС за рахунок країн, що підтримують Україну і допомагають у цій війні, водночас й зберігають відносини з росією, зокрема, йдеться про Туреччину, могли би позитивно вплинути на врегулювання конфлікту між воюючими сторонами, підписання мирної угоди на відносно вигідних для України умовах, а також на переформатування ланцюжків поставок критично важливих для нашої держави товарних позицій, зокрема, пшениця, олія.

Окрім того, для України в умовах війни важливим є пошук надійних гарантів безпеки і тут може йти мова про доцільність долучення до переговорного процесу країн-лідерів БРІКС, до позицій яких, ймовірно, прислухалась би росія і з якими у неї вибудовані відносини ефективного співробітництва – це Китай та Індія. Окрім іншого, через підтримку цих потужних економік росія в умовах світових санкцій продовжує отримувати конкурентні переваги, доступ до сучасних технологій реалізовувати свою продукцію на закордонних ринках, зокрема експортуючи нафту, в тому числі, на ринки Китаю та Індії.

Таким чином, підводячи підсумки розглянутих тенденцій глобалізаційних трансформацій, що мають місце в сучасному світі й розвиваються під впливом розширення та посилення позицій і ваги

трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС, слід акцентувати увагу на багатополарності й необхідності адаптації глобальної економіки до сучасних викликів, які включають в себе більшою мірою загрози, але очікуються й можливі позитивні наслідки такого розширення, в тому числі, й для вирішення українського питання – зупинення війни та повоєнного відновлення України.

Отже, проаналізовані ключові тенденції глобалізаційних трансформацій, що відбуваються під впливом становлення та посилення ролі й ваги інтеграційного об'єднання БРІКС у світовій економічній системі, дозволяють зробити висновки про існуючу багатополарність та необхідність адаптації глобальної економіки до сучасних викликів.

Висновки до Розділу 3

Спостерігається певна асиметрія економічного розвитку конкуруючих блоків країн – БРІКС та G7, де перебуванню у позиції стагнації економічного розвитку промислово-розвинених країн світу (G7), протистоїть зростання країн, що розвиваються, зокрема тих, що входять до БРІКС.

Поступове розширення трансрегіонального інтеграційного утворення БРІКС є фактором, що трансформує систему міжнародних відносин. Хоча блок створювався як економічний, приєднання нових держав, а особливо з числа тих, що мають достатньо напружені відносини із заходом, ще більше посилює конфронтацію й поляризацію між ключовими акторами.

Основні тенденції глобалізаційних перетворень за участю БРІКС включають: посилення трендів багатополарності, глобалізацію з «південним» акцентом, інституціоналізацію співробітництва, зміну економічного впливу, дедоларизацію, трансформацію світової фінансової архітектури, а також глобальних ланцюгів доданої вартості.

Слід звернути увагу на необхідність адаптації глобальної економіки до сучасних викликів, пов'язаних з розширенням БРІКС, зростанням впливу

Китаю, поступовою зміни балансу сил тощо, які включають в себе більшою мірою загрози, але ймовірними можуть бути і позитивні наслідки такого розширення, в тому числі, й для вирішення українського питання – зупинення війни та повоєнного відновлення України.

ВИСНОВКИ

Розглядаючи роль та перспективи країн БРІКС у системі світового господарства, слід зазначити, що економіки країн БРІКС є частиною найбільших економік світу. Хоча вони є країнами з ринками, що розвиваються, на них припадає близько третини світового ВВП і 40 відсотків населення світу. Незважаючи на те, що економіка країн БРІКС стикається зі значними викликами, очікується, що вона все одно зазнає значного зростання протягом наступних десятиліть. Прогноз «Goldman Sachs» передбачає середнє економічне зростання на 189 відсотків до 2075 року. З іншого боку, очікується, що країни G7 зростуть лише близько 50 відсотків. З перспективою приєднання подальших країн з ринками, що розвиваються, до структури БРІКС, домінування Заходу у світовій торгівлі та її інституціях, зокрема, стоїть під загрозою. Однак через брак згуртованих інституцій та дій їм поки що бракує переговорної сили, яку вони могли б мати. Наразі БРІКС як утворення не має надто великого значення для світової торгівлі та бізнесу. Однак, її держави-члени, як окремі гравці, є дуже важливими акторами у формуванні торгівлі та матимуть ще більший вплив у майбутньому.

Крім того, економіки БРІКС є економіками, що розвиваються, і мають кілька спільних рис. Через різну політику та ринкову орієнтацію, узгоджена спільна економічна стратегія не є ані досяжною, ані метою структури БРІКС. Загалом, структуру БРІКС слід аналізувати в контексті геополітики та національної безпеки. Саме тому країни БРІКС прагнуть дедоларизації. Сьогодні більшість міжнародних транзакцій здійснюються в доларах США. Це по суті послаблює позиції країн БРІКС, оскільки вони залежать від монетарної політики США. Що ще важливіше, всі такі транзакції проходять через систему транзакцій SWIFT. Це чутливо наражає ці країни на ризик західних санкцій. Щоб обійти такі санкції та зміцнити свою владу, країнам БРІКС важливо досягти значної дедоларизації світової торгівлі. Як перший крок, вони прагнуть дедоларизувати внутрішньодержавну торгівлю БРІКС, як було

узгоджено на саміті БРІКС у серпні 2023 року, прагнучи створити систему, яка б дозволяла міжнародну торгівлю в місцевій валюті. Хоча глави держав наголошують, що вони не прагнуть замінити систему SWIFT, але їхня політика явно спрямована на здобуття незалежності від міжнародних транзакцій, контрольованих Заходом. Цей крок особливо актуальний для росії, якій заборонили використовувати SWIFT через війну проти України. Як росія, так і Китай розробили альтернативи SWIFT, які можна було б впровадити в рамках БРІКС.

Окрім того, країни БРІКС намагаються звільнитися від міжнародних економічних організацій, в яких домінують США. Створення Нового банку розвитку та Угоди про умовні резерви можна розглядати як засіб досягнення цієї мети, як спробу отримати незалежність від Міжнародного валютного фонду. Угода про умовні резерви дозволяє країнам БРІКС покладатися на фінансування під час кризи, не обмежуючи себе західними обмеженнями. Новий банк розвитку, з іншого боку, фінансує інфраструктурні проекти держав-членів блоку. Хоча такий підхід БРІКС забезпечує більшу незалежність, зберігаючи при цьому суверенітет, він також поглиблює відносини БРІКС для сприяння подальшій співпраці. Однак така співпраця суворо обмежується певними заходами. Жодна з країн-членів БРІКС ще не була готова пожертвувати частиною суверенітету. Тому не було предметних переговорів про спільну валюту та суверенітет.

Результати аналізу динаміки основних макроекономічних показників країн-лідерів трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС, а саме: Бразилії, росії, Індії, Китаю, ПАР за 2014-2024 роки показують нерівномірність економічного розвитку країн БРІКС, що обумовлено існуванням значних диспропорцій у динаміці досліджуваних показників. Безумовне домінування у блоці за економікою Китаю, інші ж країни демонструють різні темпи тенденцій, що вказує на нестабільність та гнучкість даного утворення.

Результати оцінки інвестиційної політики країн БРІКС, дозволяють зробити висновки про те, що вони є як реципієнтами, так і донорами прямих іноземних інвестицій. Проте їхня динаміка є вкрай нерівномірною і залежить від внутрішніх реформ, глобальної кон'юнктури та геополітичних факторів.

За обсягом надходження прямих іноземних інвестицій безумовним лідером є Китай, який акумулює понад 50 % усіх прямих іноземних інвестицій блоку. Індія демонструє найбільш стабільну висхідну траєкторію, поступово зміцнюючи свої позиції на фоні інших учасників блоку. Особливу увагу привертає показник росії, який різко обвалився у 2022 році, проте згодом почав демонструвати ознаки повільного відновлення. Бразилія та ПАР зберігають відносно стабільні, проте значно нижчі порівняно з Китаєм показники.

Важливим трендом стало зростання внутрішніх інвестицій, що свідчить про зміцнення реальних економічних зв'язків між країнами-учасницями об'єднання.

Певним поштовхом для стимулювання залучення зовнішніх інвестицій є прогнозована монетарна політика, стабільність національної грошової одиниці та валютного курсу. Дослідження динаміки облікової ставки Центральних банків країн-лідерів блоку дозволило зробити висновки про різний характер її зміни. У Китаї протягом останнього десятиліття простежується чітка тенденція до поступового зниження ключової ставки. Починаючи з 5,35 % у 2015 р., Народний банк Китаю у 2016 р. знизив її до 4,35 %, у 2020 р. – до 3,85 %, а у 2025 р. – до 3 %. Така політика спрямована на стимулювання інвестицій, підтримку внутрішнього попиту та уникнення дефляційних ризиків.

Результати проведеного SWOT-аналізу діяльності трансрегіонального інтеграційного об'єднання БРІКС дозволили зробити висновки про його сильні та слабкі сторони у зв'язку із зовнішніми можливостями та загрозами, серед яких слід виокремити наступні: втрата конкурентних переваг державами-членами «G7» внаслідок розширення та зміцнення позицій БРІКС,

напруга між країнами-членами БРІКС внаслідок деяких невирішених територіальних конфліктів; розширення домовленостей між державами-членами блоку, що сприяють мінімізації впливу санкцій на росію та дозволяють їх обходити; економічні проблеми (нестабільність цін на енергоносії, тарифи); соціальні, регуляторні та геополітичні фактори; ймовірність витіснення долара з якості резервної світової валюти внаслідок можливого на перспективу створення об'єднанням альтернативної світової валюти; руйнування загального світового порядку в економіці, політиці, торгівлі; необхідність адаптації глобальної економіки до сучасних викликів; загрози, які можуть виникати через політичні, культурні, релігійні, територіальні протиріччя; перетворення БРІКС з економічного на геополітичний блок.

Розширення БРІКС залишається фактором, що трансформує систему міжнародних відносин. Хоча блок створювався радше як економічний, зростання впливу Китаю на світовій арені свідчить про поступову зміну балансу сил. Крім того, приєднання нових країн, і особливо тих, які мають напружені відносини із Заходом, ще більше посилює конфронтацію та поляризацію між ключовими суб'єктами.

У контексті розширення блоку за участю Саудівської Аравії та Об'єднаних Арабських Еміратів важливо зазначити, що Саудівська Аравія, як найбільша економіка серед арабських країн та один з провідних світових виробників нафти, значно зміцнює економічний та енергетичний потенціал об'єднання. Країна також відіграє важливу роль у мирних переговорах щодо найважливіших подій світу, таких як повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Розглядаючи варіанти можливого впливу блоку БРІКС на перспективи розвитку та повоєнне відновлення України, вважаємо за доцільне звернути увагу на можливі загрози такого розширення, що пов'язані з використанням доброзичливих відносин між країнами-членами, формування домовленостей з важливих питань, що сприятиме мінімізації впливу санкцій на російську

економіку, або дозволить підсанкційній державі діяти в обхід санкцій. Можливі тактичні перемоги країни-агресорки на полі бою, ймовірність замороження конфлікту і, як наслідок, закріплення за нею окупованих територій сприятиме на перспективу формуванню та посиленню упередженого ставлення світової спільноти у питаннях фінансової підтримки України з метою забезпечення макроекономічної стабільності.

Натомість, перспективи розширення БРІКС за рахунок країн, що підтримують Україну і допомагають у цій війні, водночас й зберігають відносини з росією, зокрема, йдеться про Туреччину, могли би позитивно вплинути на врегулювання конфлікту, підписання мирної угоди на відносно вигідних для України умовах, а також на переформатування ланцюжків поставок критично важливих для нашої держави товарів.

Для України в умовах війни важливим є пошук надійних гарантів безпеки і тут може йти мова про доцільність долучення до переговорного процесу країн-лідерів БРІКС, до позицій яких, ймовірно, прислухалась би росія і з якими у неї вибудовані відносини ефективного співробітництва – це Китай та Індія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. К.: КНЕУ, 2003. 948 с.
2. Вірковська А. А. Міжнародне співробітництво як основа зовнішньоторговельної діяльності країни. *Галицький економічний вісник*, 3(32), 2011. С. 41–45.
3. Іванова Т. В., Гордійчук-Бурдіна Х. І. Концептуальні засади міжнародного економічного співробітництва. URL: <file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/331243-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-768867-1-10-20250530.pdf> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Логос Україна. 2019. 576 с.
5. Дахно І. І. Міжнародне економічне право. 3-тє вид., перероб. і доповн. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2009. 304 с.
6. Черкасова В. В. Специфіка міжнародного партнерства та співробітництва. Спільні та відмінні риси. Взаємозв'язок. URL: https://www.confcontact.com/20121221/4_cherkasova.htm (дата звернення: 16.04.2026).
7. Співак, В. М. (2010). Глобалізація і міжнародне співробітництво. *Вісник Академії управління МВС*, 1(13), 2010. С. 6–15.
8. Economic cooperation / E. O'Farrill et al. AGCID. URL: https://www.agcid.gob.cl/images/centro_documentacion/DOCS_DIGITALIZADO/economic_cooperation_N3.pdf (дата звернення: 24.03.2026).
9. Paulo, S. (2014). International cooperation and development: A conceptual overview. German Development Institute/Deutsches Institut für Entwicklungspolitik Discussion Paper, 13.

10. Шацька М. С., Шацька З. Я. Сучасні форми міжнародного економічного співробітництва.

https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/14181/1/NRMSE2019_V3_P268-269.pdf (дата звернення: 09.03.2026).

11. Гуславський В. С. Сутність міжнародного співробітництва, його принципи, тенденції та напрями удосконалення. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 31. С. 312-317.

12. Нагорічна О. С., Слободян В. В. Основні форми міжнародного співробітництва України у митній справі. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 3(20). 2020. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/8.pdf (дата звернення: 09.04.2026).

13. Чернишова Л. О. Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання. *Економіка і суспільство*. № 33. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/931>

14. Дешинський Л. Є. Міжнародні відносини України: Історія і сучасність. Львів: Бескиди Біт, 2004. 320 с.

15. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред. Т.В. Орехової. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. 435 с.

16. Грищенко Є. С., Скоробогатова Н. Є. Теоретичні аспекти визначення сутності міжнародної економічної інтеграції. *Економічний аналіз*. Том 24. № 1. 2016. С. 16-21.

17. Зайцева М. В. БРІКС як сучасна форма політичної взаємодії у системі міжнародних відносин. № 2 (114). *Актуальні питання міжнародних відносин*. URL: 2013. <https://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/56> (дата звернення: 16.04.2026).

18. BRICS. URL: https://www.brics2026.gov.in/about-us/#about_members (дата звернення: 07.03.2026).

19. У китайському місті Санья відкрився щорічний саміт країн БРІКС. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/v-kitayskom-gorode-sanya->

otkrylsya-ezhegodnyy-sammit-stran-14042011052600 (дата звернення: 16.04.2026).

20. Countryeconomy.com. URL: <https://countryeconomy.com/> (дата звернення: 16.04.2026).

21. Worldpopulationreview.com. URL: <https://worldpopulationreview.com/> (дата звернення: 20.03.2026).

22. Хто входить до BRICS: повний список країн на 2026 рік. URL: <https://repetitor.ua/hto-vhodyt-do-brics-povnyj-spysok-krayin-na-2026-rik/> (дата звернення: 19.04.2026).

23. Іванова К. БРІКС стає військовим альянсом? Захід стурбований розширенням організації. Главком. 2024. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/briks-staje-vijskovim-aljansom-zakhid-sturbovaniy-rozshirennjam-orhanizatsiji-zmi-1020082.html> (дата звернення: 02.04.2026).

24. Опанасенко О. У Туреччині підтвердили, що планують вступити до БРІКС. Бабель. 2024. URL: <https://babel.ua/news/110489-u-turechchini-pidтверdili-shcho-planuyut-vstupiti-do-briks> (дата звернення: 19.04.2026).

25. Кобзар Ю. Найбільша країна Африки стала партнером БРІКС. УНІАН. 2025. URL: <https://www.unian.ua/world/nigeriya-stala-krajinoyu-partnerom-grupi-briks-12888366.html> (дата звернення: 03.03.2026).

26. Хто входить до BRICS: повний список країн на 2026 рік. URL: <https://repetitor.ua/hto-vhodyt-do-brics-povnyj-spysok-krayin-na-2026-rik/> (дата звернення: 04.04.2026).

27. Kastner, S., Saunders, P. (2012) Is China a Status Quo or Revisionist State? Leadership Travel as an Empirical Indicator of Foreign Policy Priorities. *International Studies Quarterly*. Vol. 56. 163–177.

28. Букви. URL: <https://bukvy.org/> (дата звернення: 02.04.2026).

29. Атаманчук З. А., Квасницька О. Г., Гегамян Л. Р. Оцінка сучасного стану, проблем та перспектив світового лідерства економіки Китаю. *Бізнес Інформ*. № 10. 2023. С. 38-44.

30. ООН прогнозує зниження темпів зростання світової економіки у 2026 році. Financial club. URL: <https://finclub.net/news/oon-prohnozuie-znyzhennia-tempiv-zrostannia-svitovoi-ekonomiky-u-2026-rotsi.html> (дата звернення: 19.03.2026).

31. Бразилія: аграрний гігант на тропічному троні. *АгроЕліта. Всеукраїнський аграрний журнал*. URL: <https://agroelita.info/brazyliia-ahraryu-hihant-na-tropichnomu-troni/> (дата звернення: 27.03.2026).

32. Кусакова Ю. О., Кайрачка Н. В. Основні тенденції глобалізаційних перетворень на фоні розвитку БРІКС та його вплив на повоєнне відновлення економіки України на макрорівні. *Економіка і суспільство*. Випуск № 70, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5272/5216> (дата звернення: 15.03.2026).

33. IMF (2024). World Economic Outlook Database: October 2024 Edition. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2024/October> (дата звернення: 30.02.2026).

34. Sadjola Xhelili. BRICS expansion as a factor of increasing international tension. *Foreign Affairs*, Vol. 35, No. 4. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/_35_4_2025-130-140.pdf (дата звернення: 19.03.2026).

35. World Bank (2024). World Development Indicators: GDP, Inflation and Unemployment Statistics. The World Bank Group. URL: <https://databank.worldbank.org/> (дата звернення: 25.02.2026).

36. ILOSTAT (2024). ILO Modelled Estimates: Labour Force Statistics by Country. International Labour Organization. URL: <https://ilostat.ilo.org/> (дата звернення: 20.03.2026).

37. Leading export countries worldwide in 2024 in billion U.S. dollars. Statista. 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-exportcountries-worldwide/> (дата звернення: 16.04.2026).

38. UNCTAD (2024). World Investment Report 2024: Investment and the Digital Economy. United Nations Conference on Trade and Development. Geneva: United Nations. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024> (дата звернення: 15.02.2026).

39. Лі Х. Інвестиційний клімат КНР в умовах глобального "де-рискінгу". *Азійська економіка*. 2024. № 4. С. 85-92.

40. Sharma, A. (2025) The PLI Scheme and India's Manufacturing Renaissance: Attracting FDI in a Multipolar World. Mumbai: Economic Perspectives, 2025. 198 p.

41. Costa, R. (2024) Fintech Boom in Brazil: Regulatory Innovation and Foreign Investment. São Paulo: Latin American Finance. 160 p.

42. Miller, C. (2025) Sanctions and Capital Flight: The Case of the Russian Economy 2022-2024. Washington: Global Policy Institute. 210 p.

43. Mbeki, T. (2024) South Africa as the Investment Gateway to the African Continent: Challenges and Opportunities within BRICS+. Pretoria: Institute for Strategic Studies. 134 p.

44. Fortune Global 500. URL: <https://fortune.com/ranking/global500/2022/> (дата звернення: 24.01.2026).

45. Бровко А. Г. Модернізація Китаю: досягнення та перспективи. *Література та культура. Полісся*. № 105, Серія «Історичні науки». № 105. 2021. № 15. С. 59–69.

46. World Intellectual Property Organization (WIPO). Global Innovation Index 2023: Innovation in the face of uncertainty. Geneva: WIPO. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> (дата звернення: 24.02.2026).

47. Трофимчук А. П. Перспективи приєднання України до проекту «Один пояс, один шлях». URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/3060-11225-1-PB.pdf> (дата звернення: 24.02.2026);

48. Шепотило О., Ніколаєва О. Один пояс, один шлях: Вплив зниження торгових витрат на добробут в Україні. Центр аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ Київської школи економіки, 2019. 31 с.

49. Banco Central do Brasil. URL: <https://www.bcb.gov.br/> (дата звернення: 30.03.2026).

50. Meeting of BRICS Ministers of Foreign Affairs/International Relations on the margins of 80th Session of the United Nations General Assembly BRICS Joint Media Statement 26 September 2025. Ministry of External Affairs. <https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl%2F40169%2FBRICS+Joint+Media+Statement+September+26+2025> (дата звернення: 03.03.2026).

51. Каймашнікова К. С. Створення БРІКС як нової структури глобального розвитку та управління. *Економічний часопис-XXI*. 2012. № 5–6. С. 24–26.

52. Македон В. В. Зростання ролі та перспективи країн БРІКС у системі світового господарства. *Економіка і суспільство*. Вип. 4. 2016. https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/7.pdf (дата звернення: 19.03.2026).

53. Mooradian, M. (2024) China's challenge to the international economic order. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/01/chinas-challenge-to-theinternational-economic-order/> (дата звернення: 25.03.2025).

54. SWIFT. 2025. Swift and sanctions. URL: <https://www.swift.com/ru/node/11306> (дата звернення: 15.04.2026).

55. Лежєськова В. Г. Асиметрії економічного розвитку та торговельного потенціалу геополітичних блоків. *Бізнес Інформ*. 2025. №8. С. 72–79.

56. Leading export countries worldwide in 2024 in billion U.S. dollars // Statista. 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-exportcountries-worldwide/> (дата звернення: 04.03.2026).

57. Countries (ECI) Rankings. URL: <https://oec.world/en/rankings/eci/hs6/hs96?year0=2024> (дата звернення: 06.04.2026).
58. The Economic Complexity Index. URL: <https://oec.world/en/resources/methods/eci-growth-predictions> (дата звернення: 14.05.2026).
59. Зайцева М. В. Геополітичні перспективи об'єднання БРІКС. file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9C%D0%9F/Downloads/admin,%23%23default.groups.name.manager%23%23,+2380-8631-1-CE.pdf (дата звернення: 04.04.2026).
60. Країни БРІКС створили аналог МВФ обсягом 100 мільярдів доларів. *Економічна правда*. URL: https://epravda.com.ua/news/2015/07/07/549664/?utm_source (дата звернення: 19.04.2026).
61. BRICS Countries Signed Contingent Reserve Arrangement (CRA). The People's Bank of China. URL: <http://www.pbc.gov.cn/english/130721/2875046/index.html> (дата звернення: 19.04.2026).
62. Ведмеденко І. Хто сильніший: економіки країн БРІКС та G7 порівняли на інфографіці. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/briks-porivnyali-z-g7-yaka-ekonomika-silnisha-12893076.html> (30.04/2026).
63. Shakil, I. (2025). Trump repeats tariffs threat to dissuade BRICS nations from replacing US dollar. URL: <https://www.reuters.com/markets/currencies/trump-repeats-tariffs-threat-dissuade-brics-nations-replacing-usdollar-2025-01-31/> (дата звернення: 25.03.2026).
64. Жирій К. БРІКС кидає виклик долару: Індія ініціює створення спільної цифрової валюти. УНІАН. 2025. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/vidmova-vid-dolara-krajini-briks-mozhut-stvoriti-spilnu-cifrovu-valyutu-13266945.html> (дата звернення: 10.04.2026).
65. Romchuk, M. (2024). Neutrality in international law: Formation and development of the concept. *Philosophy, Economics and Law Review*, 4(2), 73-83.

66. United Nations General Assembly (2022). Aggression against Ukraine: Resolution, adopted by the General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3959039?ln=en> (03.04.2026).

67. United Nations General Assembly. (2023). Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine: Resolution adopted by the General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/4003921?ln=en> (дата звернення: 03.04.2026).

68. Атаманчук З. А., Гаврилюк М. В. Тенденції розвитку країн БРІКС у системі світового господарства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. №3. 2026. С. 286-291. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-39>.